

Facultad de Ciencias de la Educación

(*)

(*)

(*)

(*)

Grado en Trabajo Social

Asignaturas

Curso 2

Código	Nombre	Cuatrimestre	Cr.totales
005G220V01301	Psicología: Desarrollo humano en el ciclo vital	1c	6
005G220V01302	Conceptos, teorías y métodos en trabajo social	1c	6
005G220V01303	Psicología: Psicología social	1c	6
005G220V01304	Servicios sociales especializados I	1c	6
005G220V01401	Derecho: Derecho y trabajo social	2c	6
005G220V01402	Habilidades sociales y de comunicación del trabajo social	2c	6
005G220V01403	Psicología: Métodos y técnicas de investigación social	1c	6
005G220V01404	Política social	2c	6
005G220V01405	Salud, dependencia y vulnerabilidad	2c	6
005G220V01406	Servicios sociales especializados II	2c	6

DATOS IDENTIFICATIVOS**Psicología: Desenvolvemento humano no ciclo vital**

Asignatura	Psicología: Desenvolvemento humano no ciclo vital			
Código	O05G220V01301			
Titulación	Grao en Traballo Social			
Descritores	Creditos ECTS	Seleccione	Curso	Cuatrimestre
	6	FB	2	1c
Lengua Impartición				
Departamento	Psicología evolutiva e comunicación			
Coordinador/a	Sepúlveda Gradín, Juan Vicente			
Profesorado	Sepúlveda Gradín, Juan Vicente			
Correo-e	sepulveda@edu.xunta.es			
Web				
Descrición general				

Competencias de titulación

Código	
A1	Traballar e valorar de xeito conxunto con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades as súas necesidades, limitacións, dificultades, malestares e circunstancias
A5	Administrar e ser responsable, con supervisión e apoio, da propia práctica dentro da organización
A6	Demostrar competencia profesional no exercicio do traballo social
A8	Interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarlles a tomar decisións ben fundamentadas achega das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos, considerando a diversidade cultural -e polo tanto a especificidade das minorías étnicas, culturais, lingüísticas...-, a existencia de promover a igualdade entre homes e mulleres, a necesidade de tender cara a unha sociedade ambientalmente sustentable e de defender os valores da paz
A9	Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención
A12	Preparar, producir, implementar e avaliar os plans de intervención co sistema cliente e os colegas profesionais negociando o fornecemento de servizos que deben ser empregados e revisando a eficacia dos plans de intervención coas persoas implicadas co fin de adaptalos ás necesidades e circunstancias cambiantes. Considerar os deberes éticos da profesión relativos ao sistema cliente a respecto da confianza, a proximidade, a afectividade, as relacións igualitarias, o respecto á diversidade cultural, etc
A31	Contribuír á promoción das mellores prácticas do Traballo Social participando no desenvolvemento e análise das políticas que se implementan
B1	Capacidade de análise e síntese
B10	Toma de decisións
B11	Traballo en e con equipos diversos
B14	Habilidades nas relacións interpersoais
B16	Razoamento crítico
B18	Aprendizaxe autónoma
B22	Iniciativa e espírito emprendedor
B23	Motivación pola calidade

Competencias de materia

Resultados previstos en la materia	Resultados de Formación y Aprendizaje	
1.Conocer las principales teorías y modelos del desarrollo.	A9 A12	B1 B10 B16
2. Favorecer la utilización de recursos e instrumentos proporcionados por las disciplinas psicológicas para su aplicación.	A8 A12	B16 B18
3. Fomentar hábitos de trabajo que permitan el desarrollo de un sistema personal de trabajo autónomo.	A5 A6	B11 B18
4. Desarrollar una actitud de cooperación, respeto, tolerancia y compromiso tanto en su trabajo como alumno/a como en su conducta profesional posterior.	A1 A5 A31	B14
5. Desarrollar una actitud favorable hacia la formación permanente.		B22 B23

Contidos	
Tema	
1. Concepto de desenvolvemento.	Modelos teóricos do desenvolvemento. Teorías sobre o desenvolvemento. O papel da herencia, o medio e os períodos críticos
2. Desenvolvemento físico e motor.	Factores que afectan ó desenvolvemento do feto. Primeiras conductas do recém nado. Bases do desenvolvemento psicomotor. Desenvolvemento psicomotor
3. Desenvolvemento cognitivo, intelectual, social e da personalidade; propostas para a súa promoción.	Desenvolvemento cognitivo Desenvolvemento sensorial, atencional e da percepción. A memoria e a utilización de estratexias. A linguaxe. Desenvolvemento da intelixencia Período sensoriomotor. Preoperatorio. Operacional concreto. Operacional formal. Desenvolvemento da personalidade O apego. Factores da personalidade. A adopción do sexo. O desenvolvemento moral. As relacións sociais. O coñecemento do mundo social. Contextos de interacción social. O xogo
4. A adolescencia, a idade adulta e a terceira idade: estudio de ditas etapas e desenvolvemento positivo nas mesmas.	As relacións sociais. O coñecemento do mundo social. Contextos de interacción social. O xogo. A adolescencia. Cambios biolóxicos e psicolóxicos. Adolescencia idade de conflitos. Principais problemas adolescentes. Adaptación social. A conducta sexual. A idade adulta. A personalidade. Desenvolvemento intelectual. Familia e traballo. A paternidade. A terceira idade. Mitos sobre o envellecer. Cambios físicos. Personalidade e concepto do [eu]. A xubilación. A morte.

Planificación			
	Horas en clase	Horas fuera de clase	Horas totales
Sesión maxistral	22	20	42
Obradoiros	15	20	35
Traballos tutelados	8	13	21
Probos de resposta curta	2	50	52

*Los datos que aparecen en la tabla de planificación son de carácter orientativo, considerando la heterogeneidad de alumnado

Metodoloxía docente	
	Descrición
Sesión maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudante.
Obradoiros	Actividades enfocadas á adquisición de coñecementos e habilidades manipulativas e instrumentais sobre unha temática concreta, con asistencia específica por parte do profesor ás actividades individuais e/ou en grupo que desenvolven os estudantes.
Traballos tutelados	O estudante, de maneira individual ou en grupo, elabora un documento sobre a temática da materia ou prepara seminarios, investigacións, memorias, ensaios, resumos de lecturas, conferencias, etc. Xeralmente trátase dunha actividade autónoma do/s estudante/s que inclúe a procura e recollida de información, lectura e manexo de bibliografía, redacción...

Atención personalizada	
Metodoloxías	Descrición
Traballos tutelados	Os traballos se supervisarán durante as horas de grupos pequenos e nas horas de tutoría.

Avaliación	
	Calificación
Descrición	

Obradoiros	Nestas sesións se elaborará o guión para a realización das prácticas sobre os distintos contidos da asignatura. Asistencia obligatoria ó 80% das sesións e entrega dos informes das prácticas propostas por o profesor. A principio de curso entregarase o calendario e temario de prácticas.	20
Traballos tutelados	Actividades de análise e reflexións sobre as cuestións plantexadas nas clases maxistrais relacionadas cos contidos da asignatura. Realización de traballos teóricos sobre un tema, supervisión e entrega do informe.	20
Probas de resposta curta	O exame consistirá en responder por escrito a unha serie de preguntas (entre quince e vinte) sobre os contidos impartidos tanto nas sesións maxistrais como nos obradoiros.	60

Otros comentarios sobre la Evaluación

Tanto para asistentes como para non asistentes: Para aprobar a asignatura é preciso conseguir o 50% da puntuación en cada unha das partes avaliadas.

Criterios de avaliación para NON asistentes: Os alumnos para ser considerados non asistentes o comunicarán por escrito ó profesor durante o mes de setembro; de non ser así serán considerados asistentes.

Exame: Ata o 60% da nota final. Tipo de exame igual ó dos asistentes.

Prácticas da asignatura: Ata o 20% da nota final. Presentarán un informe por cada práctica. Obrigación de asistir a titoría para proporcionar aos alumnos as instrucións e realizar o seguimento das prácticas.

Traballos titorizados: Ata o 20% da nota final. O profesor, nunha sesión de titoría, informará aos alumnos non asistentes dos temas sobre os que terán que presentar informe nas datas que se indiquen.

Convocatoria extraordinaria: As partes da avaliación superadas na convocatoria ordinaria manteranse na segunda convocatoria do mesmo curso.

Bibliografía. Fontes de información

Palacios, J, Marchesi, A. e Coll, C. (comps.) (1999). *Desarrollo psicológico y educación: Vol. I. Psicología Evolutiva* (2ª ed.). Madrid: Alianza Editorial.

Santrock, J. (2006). *Psicología del desarrollo* (10 ed.).

Complementaria

Craig, G.J. (1997). *Desarrollo Psicológico* (7ª ed.). México: Prentice-Hall Hispanoamericana.

Delval, J. (1994). *El desarrollo humano*. Madrid: Siglo XXI.

García Madruga, J. A. (1991). *Desarrollo y conocimiento*. Madrid: Siglo XXI de España Editores.

la Morena, M.L. e Barajas, C. (1995). *Psicología del desarrollo: teoría y prácticas*. Málaga: Aljibe.

Hoffman, L., Paris, S. e Hall, E. (1995). *Psicología del desarrollo hoy (Vol. 1 y 2)*. Madrid: TEA.

Básica

García Madruga, J.A. e Pardo, P. (1997). *Psicología Evolutiva*, Vol. 2. Madrid: UNED.

Recomendacións

Otros comentarios

A asistencia a clase facilita en gran medida a superación da asignatura.

DATOS IDENTIFICATIVOS**Conceptos, teorías e métodos en traballo social**

Asignatura	Conceptos, teorías e métodos en traballo social			
Código	O05G220V01302			
Titulación	Grao en Traballo Social			
Descritores	Creditos ECTS	Seleccione	Curso	Cuatrimestre
	6	OB	2	1c
Lengua	Castelán			
Impartición	Galego			
Departamento	Análise e intervención psicosocioeducativa			
Coordinador/a	Mendez Fernandez, Ana Belen			
Profesorado	Mendez Fernandez, Ana Belen			
Correo-e	anabel@uvigo.es			
Web				
Descrición general	Trátase dunha asignatura de carácter obrigatorio, incluída no módulo do título de grao denominado: O Traballo Social, conceptos, métodos, teoría e aplicación. Dentro deste sitúase na materia denominada: Métodos, modelos e técnicas de Traballo Social. Ten por obxectivo principal que o alumnado se achegue a intervención profesional do Traballo Social, coñecendo e analizando o seu concepto tanto clásico como dende unha perspectiva crítica. Para operar de forma científica na profesión de Traballo Social é imprescindible que o alumnado coñeza, manexa e analice as diferentes perspectivas teórico-metodolóxicas da disciplina para garantir unha adecuada intervención. Sin olvidar que calquera perspectiva empregada debe estar en consoancia co respecto os Dereitos Humanos.			

Competencias de titulación

Código	
A1	Traballar e valorar de xeito conxunto con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades as súas necesidades, limitacións, dificultades, malestares e circunstancias
A2	Analizar situacións sociais obxecto de intervención, planificar, desenvolver, executar, revisar e avaliar a práctica do traballo social con persoas, familias, grupos, organizacións, e comunidades e con outros profesionais
A3	Traballar coas persoas para que sexan autosuficientes e con capacidade para manifestar as súas necesidades, desexos, puntos de vista e circunstancias
A6	Demostrar competencia profesional no exercicio do traballo social
A8	Interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarlles a tomar decisións ben fundamentadas achega das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos, considerando a diversidade cultural -e polo tanto a especificidade das minorías étnicas, culturais, lingüísticas...-, a existencia de promover a igualdade entre homes e mulleres, a necesidade de tender cara a unha sociedade ambientalmente sustentable e de defender os valores da paz
A9	Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención
A11	Interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para conseguir cambios, para promover o desenvolvemento dos mesmos e para mellorar as súas condicións de vida por medio da utilización dos métodos e modelos de Traballo Social, facendo un seguimento con regularidade dos cambios que se producen co fin de preparar a finalización da intervención
A12	Preparar, producir, implementar e avaliar os plans de intervención co sistema cliente e os colegas profesionais negociando o fornecemento de servizos que deben ser empregados e revisando a eficacia dos plans de intervención coas persoas implicadas co fin de adaptalos ás necesidades e circunstancias cambiantes. Considerar os deberes éticos da profesión relativos ao sistema cliente a respecto da confianza, a proximidade, a afectividade, as relacións igualitarias, o respecto á diversidade cultural, etc
A14	Promover o crecemento, desenvolvemento e independencia das persoas identificando as oportunidades para formar e crear grupos, utilizando a programación e as dinámicas de grupos para o crecemento individual e o fortalecemento das habilidades de relación interpersoal; en especial con colectivos con diversidade multicultural (inmigración, emigración de retorno, minorías étnicas...) e coas mulleres, tendo en conta a súa marxinação historicamente condicionada no ámbito da participación social-cultural e nos órganos de decisión e poder (empowerment)
A15	Traballar cos comportamentos que representan un risco para o sistema cliente identificando e avaliando as situacións e circunstancias que configuran o devandito comportamento e elaborando estratexias de modificación dos mesmos
A16	Analizar e sistematizar a información que proporciona o traballo cotián como soporte para revisar e mellorar as estratexias profesionais que deben dar resposta ás situacións sociais emerxentes
A19	Defender as persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades e actuar no seu nome se a situación o requirir
A21	Establecer e actuar para a resolución de situacións de risco previa identificación e definición da natureza da mesma
A23	Administrar e ser responsable do seu propio traballo asignando prioridades, cumprindo coas obrigacións profesionais e avaliando a eficacia do propio programa de traballo
A28	Investigar, analizar, avaliar e utilizar o coñecemento actual das mellores prácticas do Traballo Social para revisar e actualizar os propios coñecementos sobre os marcos de traballo

A29	Traballar dentro de estándares acordados para o exercicio do Traballo Social e asegurar o propio desenvolvemento profesional utilizando coñecementos e técnicas profesionais como medio para xustificar decisións, reflexionando criticamente sobre as mesmas e utilizando a supervisión como medio para mellorar e avaliar o exercicio profesional
B1	Capacidade de análise e síntese
B2	Capacidade de organización e planificación
B3	Capacidade reflexiva
B8	Capacidade de xestión da información
B9	Resolución de problemas
B10	Toma de decisións
B14	Habilidades nas relacións interpersoais
B15	Recoñecemento e respecto á diversidade e á multiculturalidade
B16	Razoamento crítico
B17	Compromiso ético
B18	Aprendizaxe autónoma
B19	Adaptación a novas situacións
B21	Liderado
B23	Motivación pola calidade
B24	Sensibilidade cara a temas medio ambientais, igualdade entre home e mulleres, cultura da paz, etc.

Competencias de materia

Resultados previstos en la materia	Resultados de Formación y Aprendizaje	
1.-Coñece e comprende os conceptos básicos e a utilidade das habilidades, técnicas, instrumentos e documentos na intervención profesional en Traballo Social.	A1 A12 A16 A28 A29	B1 B3 B8 B16 B17 B23
1.-Coñecer e comprender os conceptos básicos da intervención profesional tanto intrínsecos como extrínsecos, así como a dimensión ideolóxica implícita na intervención e a metodoloxía profesional.	A6 A9 A11 A29	B1 B3 B8 B15 B16 B18 B23
2. É capaz de aplicar a habilidade básica de escoita activa na actuación profesional.	A2 A6 A8 A9 A29	B1 B3 B8 B14 B15 B16
2.-Coñecer e comprender criticamente as diferentes perspectivas teóricas e metodolóxicas en Traballo Social e a súa repercusión na práctica profesional.	A6 A8 A9 A11 A12 A19 A28 A29	B1 B2 B3 B9 B15 B16 B24
3.-Ser capaz de analizar a natureza das relacións entre profesionais, usuarios e as potencialidades e dificultades que as marcan, tendo en conta aspectos relativos ao xénero, a clase e a diversidade cultural e as súas implicacións metodolóxicas	A1 A8 A9 A12 A14 A28	B3 B14 B17 B19 B21 B24
4.-Coñecer e ser capaz de aplicar as diferentes fases do proceso metodolóxico da intervención profesional e a súa interrelación coa teoría, obxeto e fines do Traballo Social.	A1 A2 A9 A11 A15	B1 B2 B3 B8 B16 B18 B23

5.-Ser capaz de identificar as situacións de risco e crise e priorizar a toma de decisións na aplicación do proceso metodolóxico.	A2 A9 A11 A21	B1 B2 B3 B8 B9 B10
6.-Coñecer os modos de implicar aos usuarios/as dos servizos de Traballo Social para incrementar os seus recursos, a súa capacidade e o seu poder para influir nos factores que afectan a súa vida e na súa toma de decisións.	A3 A8 A12 A14 A19 A29	B1 B3 B15 B16 B17 B21 B24
7.-Ser capaz de analizar e valorar as consecuencias das distintas tomas de decisións no momento de seleccionar e aplicar as diversas opcións metodolóxicas.	A6 A9 A11 A23	B1 B2 B3 B8 B9 B10 B16 B17
8.-Adquirir habilidades básicas para coñecer, comprender e aplicar unha terminoloxía axeitada as diferentes perspectivas teórico-metodolóxicas.	A6 A28 A29	B1 B2 B3 B8 B16 B23
9.-Adquirir habilidades básicas para analizar, contextualizar e avaliar críticamente os textos e documentos científicos relacionados coa teoría e metoloxía da intervención profesional.	A28	B1 B2 B3 B8 B18
10.-Adquirir habilidades básicas para aplicar a autocrítica en ideas, comportamentos e habilidades personales/sociais para evitar a interferencia nas aplicacións metodolóxicas.	A6	B3 B14 B16 B17 B23 B24

Contidos

Tema

1.-Conceptos, características e contextos da intervención profesional en Traballo Social.	Non hai.
2.-Método e metodoloxía en Traballo Social: Definicións e conceptos.	Non hai.
3.-Análise do método: relacións teoría/método, obxeto, fins e opcións metodolóxicas.	Non hai.
4.-Aproximación as diferentes perspectivas teóricas e metodolóxicas na intervención profesional.	Non hai.
5.-O proceso metodolóxico en Traballo Social. Estudio detallado e aplicacións dos compoñentes básicos.	Non hai.
6.-Implicación dos usuarios dos servizos de Traballo Social. Participación, potenciación, defensa e acompañamento.	Non hai.
7.-Outros aspectos da intervención: a utilización dos recursos sociais na intervención profesional. Os recursos sociais como medio e non como fin.	Non hai.

Planificación

	Horas en clase	Horas fuera de clase	Horas totales
Sesión maxistral	22	22	44
Seminarios	15	15	30
Traballos tutelados	0	30	30
Titoría en grupo	8	0	8
Probas de tipo test	2	20	22

*Los datos que aparecen en la tabla de planificación son de carácter orientativo, considerando la heterogeneidad de alumnado

Metodoloxía docente	
	Descrición
Sesión maxistral	Exposición xeral por parte da profesora dos contidos da materia. A fin de garantir e mellorar o proceso de ensinanza-aprendizaxe o alumnado deberá leer previamente os contidos que se desenvolverán en cada sesión e elaborará un documento coas dúbidas surxidas durante a lectura dos mesmos, promovendo así sesións interactivas e que respondan as necesidades concretas do alumnado.
Seminarios	Empregaránse como complemento das sesións maxistrais. Consistirán en lectura previa de textos e documentos para ser debatidos e expostos nas sesións. Así como análise e resolución de exercicios prácticos que garanticen a integración teórico-práctica da asignatura. Si se considera oportuno para o desenvolvemento dalgunha cuestión concreta traerense expertos a aula.
Traballos tutelados	O alumnado deberá leer, analizar, comprender, e extraer conclusións dun libro (ou conxunto equivalente de artigos) relacionado coas competencias e contidos da materia. Esta actividade terá carácter autónomo e será grupal (2-4 alumnos/as). Ten como obxectivo principal a familiarización coa literatura profesional, e a aprendizaxe colaborativa en grupos.
Titoría en grupo	Seguimento, atención e asesoramento do alumnado para o desenvolvemento de actividades da materia e do proceso de aprendizaxe. Especialmente adicadas a elaboración e avaliación continúa do traballo tutelado. O alumnado deberá expor de forma continua e pautada os materiais do traballo tutelado, os cales deberá presentar (esquema coas ideas principais e conclusións) en cada sesión de pequeno grupo, deberán ademais defender ante os seus compañeiros e a profesora dito traballo. Ten como obxectivo principal a capacidade de síntese, análise e o trasvase de coñecementos os compañeiros de grupo pequeno. Os resultados finais presentaranse nun cartafol/dossier individual que recollerá o conxunto do traballo individual e grupal feito.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Titoría en grupo	A atención personalizada será de dous tipos: 1.-Na aula, durante as sesións dos seminarios e de pequeno grupo, éste dirixido fundamentalmente ao traballo tutelado. 2.-No despacho do profesor, no horario de titorías. Dirixidas a calquera cuestión da materia, así como para dúbidas relacionadas coas sesións maxistrais e as actividades do seminario. 3.-A través do correo electrónico, sempre e cando a consulta o permita.
Seminarios	A atención personalizada será de dous tipos: 1.-Na aula, durante as sesións dos seminarios e de pequeno grupo, éste dirixido fundamentalmente ao traballo tutelado. 2.-No despacho do profesor, no horario de titorías. Dirixidas a calquera cuestión da materia, así como para dúbidas relacionadas coas sesións maxistrais e as actividades do seminario. 3.-A través do correo electrónico, sempre e cando a consulta o permita.
Traballos tutelados	A atención personalizada será de dous tipos: 1.-Na aula, durante as sesións dos seminarios e de pequeno grupo, éste dirixido fundamentalmente ao traballo tutelado. 2.-No despacho do profesor, no horario de titorías. Dirixidas a calquera cuestión da materia, así como para dúbidas relacionadas coas sesións maxistrais e as actividades do seminario. 3.-A través do correo electrónico, sempre e cando a consulta o permita.

Avaliación

	Descrición	Calificación
Seminarios	O alumnado para garantir o desenvolvemento da materia deberá traer realizas as tarefas encomendadas para cada sesión do seminario (esquema das lecturas e/ou resolución de exercicios así como a súa exposición cando lles corresponda). Só poderá ser avaliado positivamente neste apartado si cumpre coas tarefas solicitadas de forma correcta. Deberá realizar un informe final coa síntese do traballo realizada e discusión crítica do traballo individual e dos comapeiros, a través das exposicións dos mesmos.	10 máximo
Traballos tutelados	Nas sesións dos pequenos grupos, asesorarase, orientarase e realizaranse tarefas en relación a un traballo relacionado coa temática da materia, proposto pola profesora. Estas tarefas son de obrigado cumprimento para ser avaliado positivamente.	10 máximo
Probas de tipo test	Examen tipo test de resposta única. Constará de 40 preguntas baixo o sistema de acertos-erros. Cada erro descontará 0'25. O número de preguntas netas para aprobar serán 26. Versará sobre os contidos da materia desenvolvidos nas sesións maxistrais e nos seminarios. No examen parcial liberatoria constará de 20 preguntas tipo test de resposta única. O número de respostas netas para aprobar será de 13 (acertos-erros).	40 máximo
Cartafol/dossier	Documento escrito que deberá conter a síntese das aportacións e conclusións do traballo tutelado de forma individual. Será entregado con data tope na data oficial do examen da materia. O seu asesoramento e seguimento realizarase nos pequenos grupos.	40 máximo

Otros comentarios sobre la Evaluación

Para poder superar a materia deberán aprobarse previamente e de forma independente cada unha das probas previstas (seminario, traballo tutelado, cartafol/dossier e probas tipo test).

Advírtese o alumnado que non se gardará ningunha nota para o curso seguinte, este aspecto rixe tanto para o alumnado asistencial como non asistencial.

SISTEMAS DE AVALIACIÓN

1.-**ALUMNADO ASISTENCIAL**: será considerado como tal aquel que teña unha asistencia mínima do 70% ás sesións maxistras e un 80% tanto nos seminarios como ao pequeno grupo). En caso de non cumprir con este requisito serán avaliados como alumnado non asistencial. O alumnado asistencial terá un examen parcial, con carácter liberatorio, previo a convocatoria oficial. As modalidades así como a puntuación é a que está establecida nas metodoloxías de avaliación. Lembrar que só se podrá aprobar a materia, cando se obteña un aprobado en cada unha das metodoloxías de forma independente.

2.-**ALUMNADO NON ASISTENCIAL**: aquel alumnado que non cumpra os requisitos mínimos de asistencia ás clases (maxistral, seminario e pequeno grupo). Este alumnado será avaliado nunha proba final que consistirá en (cada unha das partes deberá estar aprobada por independente para poder superar a asignatura):

a.-Examen final na convocatoria oficial tipo test de 20 preguntas (igual formato e sistema de corrección que para os asistentes), das cuales haberá que ter acertadas 13 preguntas netas (acertos-erros). Este examen versará sobre os contidos das sesións maxistras e seminarios. Puntuará un 40%

b.-Examen de pregunta corta: versará sobre os contidos de avaliación desenvolvidos nos seminarios (avalía as competencias que o alumnado asistencial presente na informe final dos mesmos). Puntuará un 10%

c.-Pregunta de desenvolvemento: versará sobre os aspectos e materiais relacionados co traballo tutelado (avalía as competencias obtidas polo alumnado asistencial no traballo tutelado e no cartol/dossier). Puntuará un 50%

SEGUNDA CONVOCATORIA

Na convocatoria de xullo serán avaliadas só aquelas probas e competencias que non se superaran na convocatoria anterior.

Bibliografía. Fontes de información

Varios, **Revista de Servicios Sociales y Política Social**, números 57 e 58,

BIBLIOGRAFÍA BÁSICA:

-Ander-Egg, E. (1994): *Metodología del trabajo social*. Barcelona, El Ateneo.

-Brezmes Nieto, M. (2001): *La intervención en el Trabajo Social: una introducción a la práctica profesional*. Salamanca, Espérides.

-De Robertis, C. (1988): *Metodología de la intervención en trabajo social* (Trad. R. Aragó). Buenos Aires, El Ateneo (Original en francés, 1981).

- De Robertis, C. y Pascal, H. (1994): *La intervención colectiva en trabajo social. La acción con grupos y comunidades* (Trad. C. Tello). Buenos Aires, El Ateneo (Original en francés, 1987).
- De Robertis, C. (2003): *Fundamentos del Trabajo Social: ética y metodología*. Valencia, Nau Llibres.
- Chambon, D. S. et al (2001): *Foucault y el Trabajo Social*. Granada, Maristán.
- Healy, K. (2001): *Trabajo Social. Perspectivas contemporáneas*. Madrid, Morata.
- Howe, D. (1999): *Dando sentido a la práctica. Una introducción a la Teoría del Trabajo Social*. Granada, Maristán.
- Kisnerman, N. (1998): *Pensar el Trabajo Social: una introducción desde el construccionismo*. Buenos Aires, Lumen-Humanitas.
- Matus Sepúlveda, T. (2002): *Propuestas contemporáneas en Trabajo Social: hacia una intervención polifónica*. Buenos Aires, Espacio.
- Morán Carrillo, J. M. (2003): *Epistemología, ciencia y paradigma en Trabajo Social*. Sevilla, Aconcagua.
- Payne, M. (1995): *Teorías contemporáneas del Trabajo Social. Una introducción crítica* (Trad. José Real). Barcelona, Paidós (Original en inglés, 1991).
- Acebo Urrechú, A. (1992): *Trabajo social en los servicios sociales comunitarios*. Madrid, Consejo General de Colegios Oficiales de Diplomados en Trabajo Social y Asistentes Social-Siglo XXI.
- Aguilar Idáñez, M.J. y Ander-Egg, E. (1995): *Diagnóstico social: conceptos y metodología*. Buenos Aires, Lumen.
- Blanco Roca, M.L. (2001): Trabajo Social, eficacia institucional y desarrollo afectivo. *Revista de Servicios Sociales y Política Social*, 54, 109-121.

Recomendacións

Asignaturas que continúan el temario

Habilidades sociais e de comunicación do traballo social/O05G220V01402

Asignaturas que se recomenda cursar simultaneamente

Psicoloxía: Psicoloxía social/O05G220V01303

Asignaturas que se recomenda haber cursado previamente

Antropoloxía: Antropoloxía social e cultural/O05G220V01101

Epistemoloxía do traballo social/O05G220V01204

Introdución ao traballo social/O05G220V01105

Psicoloxía: Psicoloxía básica/O05G220V01103

Socioloxía: Socioloxía xeral/O05G220V01203

Otros comentarios

- 1.-Traballar e estudar de xeito continuado mellora notablemente a superación da materia, xa que é unha materia que require asentarse de forma continua os contidos.
 - 2.-Leer os temas da sesión maxistral previamente a mesma, co fin de mellorar a comprensión da explicación xeral da profesora, así como traer elaboradas as dúbidas a aula para poder resolvelas en función das necesidades do alumnado.
 - 3.-Levar o día as actividades planificadas para cada seminario.
 - 4.-Non saltarse as pautas de organización para o traballo tutelado.
 - 5.-Plantexar todas as dúbidas sobre calquer aspecto da materia a profesora, tanto na aula (en relación os contidos e exercicios) como nas titorías de despacho (para outros aspectos relacionados coa materia ou para afondar en dúbidas que por cuestión de tempo non sexa posible facelo na aula)
-

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Psicoloxía: Psicoloxía social				
Asignatura	Psicoloxía: Psicoloxía social			
Código	O05G220V01303			
Titulación	Grao en Traballo Social			
Descritores	Creditos ECTS	Seleccione	Curso	Cuatrimestre
	6	FB	2	1c
Lengua Impartición	Galego			
Departamento	Análise e intervención psicosocioeducativa			
Coordinador/a	Fernandez Gonzalez, Angel			
Profesorado	Barreiros de la Torre, Delmiro Fernandez Gonzalez, Angel			
Correo-e	afdez@uvigo.es			
Web				
Descrición general	A Psicoloxía Social forma parte do plan formativo da titulación de Traballo Social como unha materia de carácter fundamental ou básica de cara á comprensión do comportamento humano e á intervención no mesmo. A materia de Psicoloxía Social ofrece contribucións relevantes a nivel teórico, metodolóxico, así como práctico de cara ao curriculum formativo en Traballo Social, na medida en que trata temas que teñen que ver cos procesos psicosociais básicos que subxacen ao comportamento social (as bases nas que se asenta ese comportamento, a percepción de persoas e coñecemento social, relacións sociais, comunicación, comportamento prosocial e agresivo, etc.), as actitudes, e os grupos. Deste xeito adecúase ao perfil da titulación e aporta coñecementos útiles para os e as profesionais que traballen no ámbito do Traballo Social na medida en que teñen que estar capacitados para realizar intervencións en contextos sociais e institucionais (nos que viven individuos, grupos, familias, organizacións e comunidades); participar na formulación e avaliación de políticas, servizos e iniciativas sociais; contribuir á cidadanía activa mediante o empowerment e a garantía dos dereitos humanos e sociais, e, traballar na prevención dos problemas sociais.			

Competencias de titulación	
Código	
A3	Traballar coas persoas para que sexan autosuficientes e con capacidade para manifestar as súas necesidades, desexos, puntos de vista e circunstancias
A8	Interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarlles a tomar decisións ben fundamentadas achega das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos, considerando a diversidade cultural -e polo tanto a especificidade das minorías étnicas, culturais, lingüísticas...-, a existencia de promover a igualdade entre homes e mulleres, a necesidade de tender cara a unha sociedade ambientalmente sustentable e de defender os valores da paz
A11	Interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para conseguir cambios, para promover o desenvolvemento dos mesmos e para mellorar as súas condicións de vida por medio da utilización dos métodos e modelos de Traballo Social, facendo un seguimento con regularidade dos cambios que se producen co fin de preparar a finalización da intervención
A13	Apoiar o desenvolvemento de redes para facer fronte ás necesidades e traballar a favor dos resultados planificados examinando coas persoas as redes de apoio ás que poidan acceder e desenvolver; en especial, no caso de mulleres (maltratadas, coidadoras habituais de persoas dependentes, enfermas mentais e con outras incapacidades...) e considerando as peculiaridades de Galicia en tanto que é un país con alta dispersión da poboación, agrupación territorial moi diferenciada entre o rural e os espazos urbanos, territorios abandonados e alto envellecemento da poboación (existencia de maiores redes)
A14	Promover o crecemento, desenvolvemento e independencia das persoas identificando as oportunidades para formar e crear grupos, utilizando a programación e as dinámicas de grupos para o crecemento individual e o fortalecemento das habilidades de relación interpersoal; en especial con colectivos con diversidade multicultural (inmigración, emigración de retorno, minorías étnicas...) e coas mulleres, tendo en conta a súa marxinación historicamente condicionada no ámbito da participación social-cultural e nos órganos de decisión e poder (empowerment)
A17	Utilizar a mediación como estratexia de intervención destinada á resolución alternativa de conflitos
B1	Capacidade de análise e síntese
B2	Capacidade de organización e planificación
B3	Capacidade reflexiva
B4	Comunicación oral e escrita nas linguas nativas
B6	Coñecemento da cultura propia da comunidade
B7	Aprendizaxe e dominio de novas tecnoloxías
B8	Capacidade de xestión da información
B9	Resolución de problemas
B10	Toma de decisións

B11	Traballo en e con equipos diversos
B14	Habilidades nas relacións interpersoais
B15	Recoñecemento e respecto á diversidade e á multiculturalidade
B16	Razoamento crítico
B17	Compromiso ético
B18	Aprendizaxe autónoma
B20	Creatividade
B23	Motivación pola calidade

Competencias de materia

Resultados previstos en la materia	Resultados de Formación y Aprendizaje	
Coñecer os procesos de interacción e influencia social das personas a diferentes niveles de organización social, de cara á intervención con persoas, familias, grupos e comunidades e o logro de cambios comportamentais e sociais.	A8 A11	B1 B2 B3 B8 B11 B16
Coñecer os cambios de actitudes e comportamentos para promocionar o desenvolvemento das persoas e mellorar as súas condicións de vida	A3 A8	B1 B3 B9 B10
Ser quen de favorecer o desenvolvemento de relacións interpersoais tanto para o crecemento persoal como para creación e fortalecemento de redes sociais	A13 A14	B3 B9 B14 B17
Ser quen de promover a autosuficiencia das persoas e resolución de conflitos interpersoais	A3 A17	B9 B14 B17
Ser capaz de analizar e sintetizar o material didáctico da materia, comprender os contidos das sesións prácticas e valorar criticamente a súa conexión co mundo profesional, así como traballar en grupo de xeito autónomo, cooperativo e responsable, utilizando as novas tecnoloxías.		B1 B3 B4 B6 B7 B11 B15 B16 B18 B20 B23

Contidos

Tema	
I. Introducción	Psicoloxía Social e Traballo Social. O enfoque psicosocial como ponte entre o enfoque psicolóxico e o sociolóxico.
II. Procesos psicosociais básicos	A socialización e aprendizaxe social. O coñecemento social das personas: percepción social, cognición social e procesos de atribución. A comunicación: comunicación verbal e non verbal. Niveis de comunicación.
III. Relacións interpersoais (I)	Relacións interpersoais e procesos de atracción: afiliación, atracción interpersonal. Comportamiento altruista
IV. Relacións interpersoais (II)	Relaciones interpersoais e procesos de rechazo: estereotipos, prexuízos e discriminación. A agresión.
V. Actitudes e influencia social	Actitudes: estrutura, formación, medición. Cambio de actitudes. Procesos de influencia social: maioritaria e minoritaria .
VI. Grupos	Introducción á Psicoloxía social dos grupos (estructura e dinámica), ás relacións entre grupos, e ao comportamento colectivo.

Planificación

	Horas en clase	Horas fuera de clase	Horas totales
Actividades introdutorias	2	0	2
Sesión maxistral	20	15	35
Seminarios	15	8	23
Titoría en grupo	7	0	7
Traballos tutelados	0	25	25
Presentacións/exposicións	1	8	9
Informes/memorias de prácticas	0	8	8

Probas de resposta curta	1	8	9
Probas de tipo test	1	22	23
Cartafol/dossier	0	9	9

*Los datos que aparecen en la tabla de planificación son de carácter orientativo, considerando la heterogeneidad de alumnado

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introdutorias	Actividades encamiñadas a tomar contacto e reunir información sobre o alumnado, e a presentar a materia.
Sesión maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos básicos da materia.
Seminarios	Prácticas guiadas nas que se aborda un tema monográfico, que serven para ampliar e profundizar nos contidos tratados nas sesións maxistrais e den orientacións de cara o mundo profesionalizante.
Titoría en grupo	Tempo que o docente adica para orientar os traballos do alumnado e facer un seguimento dos mesmos en pequeno grupo, atendendo e resolvendo as dúbidas do alumnado a nivel grupal e persoalizado.
Traballos tutelados	Traballos e proxectos que fai o alumnado de maneira autónoma fora da aula, tras a conseguinte planificación e supervisión do profesor.
Presentacións/exposicións	Exposición por parte do alumnado ante o docente e/ou un grupo de estudantes dun tema sobre contidos da materia ou dos resultados dun traballo, exercicio, proxecto... Pódese levar a cabo de maneira individual ou en grupo.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Traballos tutelados	Tempo reservado polo docente para atender e resolver as dúbidas do alumnado tanto en pequeno grupo na aula como no despacho ou gabinete, atendendo ás necesidades específicas de cada alumno/a. Ademais da atención personalizada na aula e no despacho, tamén se manterá contacto persoalizado a través de internet, tanto por correo electrónico como a través da plataforma TEMA de ensino virtual, onde crearemos cartafóis grupais e individuais nas que faremos un seguimento do traballo realizado polo alumnado ao longo do tempo.
Titoría en grupo	Tempo reservado polo docente para atender e resolver as dúbidas do alumnado tanto en pequeno grupo na aula como no despacho ou gabinete, atendendo ás necesidades específicas de cada alumno/a. Ademais da atención personalizada na aula e no despacho, tamén se manterá contacto persoalizado a través de internet, tanto por correo electrónico como a través da plataforma TEMA de ensino virtual, onde crearemos cartafóis grupais e individuais nas que faremos un seguimento do traballo realizado polo alumnado ao longo do tempo.
Presentacións/exposicións	Tempo reservado polo docente para atender e resolver as dúbidas do alumnado tanto en pequeno grupo na aula como no despacho ou gabinete, atendendo ás necesidades específicas de cada alumno/a. Ademais da atención personalizada na aula e no despacho, tamén se manterá contacto persoalizado a través de internet, tanto por correo electrónico como a través da plataforma TEMA de ensino virtual, onde crearemos cartafóis grupais e individuais nas que faremos un seguimento do traballo realizado polo alumnado ao longo do tempo.
Pruebas	Descrición
Informes/memorias de prácticas	Tempo reservado polo docente para atender e resolver as dúbidas do alumnado tanto en pequeno grupo na aula como no despacho ou gabinete, atendendo ás necesidades específicas de cada alumno/a. Ademais da atención personalizada na aula e no despacho, tamén se manterá contacto persoalizado a través de internet, tanto por correo electrónico como a través da plataforma TEMA de ensino virtual, onde crearemos cartafóis grupais e individuais nas que faremos un seguimento do traballo realizado polo alumnado ao longo do tempo.
Cartafol/dossier	Tempo reservado polo docente para atender e resolver as dúbidas do alumnado tanto en pequeno grupo na aula como no despacho ou gabinete, atendendo ás necesidades específicas de cada alumno/a. Ademais da atención personalizada na aula e no despacho, tamén se manterá contacto persoalizado a través de internet, tanto por correo electrónico como a través da plataforma TEMA de ensino virtual, onde crearemos cartafóis grupais e individuais nas que faremos un seguimento do traballo realizado polo alumnado ao longo do tempo.

Avaliación

Descrición	Calificación
------------	--------------

Sesión maxistral	Avaliación da realización de actividades de aula relacionadas cas sesións maxistrais, mediante probas que combinen preguntas de resposta curta con preguntas tipo test. Débese acadar un nivel medio como mínimo para sumar a puntuación dos outros apartados.	40
Seminarios	Avaliación de actividades prácticas de aula mediante informes/memorias que impliquen a descrición da actividade realizada na aula e reflexión sobre a súa vinculación coa materia e titulación	15
Titoría en grupo	Proceso de avaliación continua da implicación e seguimento das tarefas planificadas para o grupo, combinando a avaliación da aportación individual e grupal.	15
Traballos tutelados	Avaliación do traballo monográfico relacionado coa materia que o/a estudante/a realiza de maneira autónoma en pequeno grupo, de xeito cooperativo e baixo a supervisión do profesor. Ademais da estrutura e contido se avaliará a presentación do traballo ou proxecto. O traballo inclúe a procura e recollida de información, lectura e manexo de bibliografía, redacción e presentación, manexo das TIC e a Plataforma TEMA . A presentación dos traballos faraa cada grupo diante de todos os demais grupos en horario reservado para as últimas sesións maxistrais cando está reunido o gran grupo, e farase avaliación e coavaliación desas presentacións.	20
Presentacións/exposicións	A avaliación das exposicións súmase aos traballos tutelados, dos que forma parte, e terase en conta a relevancia dos contidos tratados, a coherencia, claridade e atractivo da exposición	10

Otros comentarios sobre la Evaluación

Avaliación Alumnado Non Presencial que non poida seguir actividades de aula de xeito regular : Examen que combina preguntas de tipo test con preguntas curtas (70% máximo da calificación) e un traballo teórico-práctico opcional (30% máximo da calificación). Para facer media entre ambos haberá que alcanzar un nivel mínimo medio no exame.

Enténdese por alumnado non presencial aquel que non pode asistir ao menos ao 70% das sesións teóricas e prácticas. O alumnado que comence como presencial e non chegue a este nivel de asistencia, automaticamente pasará a non presencial.

Segunda Convocatoria (Xullo): se conservarán as calificacións das competencias e probas superadas para a Convocatoria de Xullo, na que se examinará o alumnado só das competencias e probas non superadas previamente.

Bibliografía. Fontes de información

Baron, R.A. e Byrne, D., **Psicología Social**, Pearson,

Franzoi, S., **Psicología Social**, McGraw-Hill,

Gómez, A., Gaviria, E., Fernández, I., **Psicología Social**, Sanz y Torres,

Morales, J.F. e Olza(Coords.), **Psicología Social y Trabajo Social**, McGraw-Hill,

Cuadrado, I. e Fernández, I., **Psicología Social**, Sanz y Torres,

Ademais da bibliografía fundamental arriba sinalada, se terán en conta as fontes que se citan a continuación e que inclúen diferentes soportes. De todos modos, para os traballos tutelados se recomendarán fontes específicas ademais das sinaladas a continuación.

Alonso, C.M., Gallego, D.J. e Ongallo, C. (2003). *Psicología Social y de las Organizaciones: comportamientos interpersonales*. Madrid: Dykinson

Baron, R.A. e Byrne, D. (2005). *Psicología Social*. Madrid: Pearson.

Garrido, A., Estramina, A. (2007). *Psicología Social*. Madrid: McGraw-Hill.

Franzoi, S. (2007). *Psicología Social*. Madrid: McGraw-Hill.

la Psicología Social. Barcelona: Ariel.

Morales, J.F., Moya, M., Gaviria, E., Cuadrado, I. (2007). *Psicología Social*. Madrid: McGraw-Hill.

Palací, F.J.(2005). *Psicología de Ovejero, A. (1998). Las relaciones humanas: psicología social teórica y aplicada*. Madrid: Biblioteca Nueva.

Rodrigues, A. (2006). *Psicología Social para principiantes: estudio de la interacción humana*. México: Trillas.

Worchel, S., Cooper, J., Goethals, G. e Olson, J. (2003). *Psicología Social*. Madrid: Thompson.

Alvaro, J.L., Garrido, A., e Torregrosa, J.R. (1996). *Psicología Social Aplicada*. Madrid: McGraw-Hill.

Augusto, J.M.; López, E.; Martínez, R. (2004) *Introducción a Berjano, E. e Pinazo, S. (2001). Interacción social y comunicación. Valencia: Tirant lo Blanch.*

Bueno, J.R., Lila, M., Molpeceres, M.A., Pinazo, S. (1999). *Psicología Social*. Valencia: Gules.

Expósito, F. e Moya, M. (Coords.) (2005). *Aplicando la Psicología Social*. Madrid: Pirámide.

Gómez Jacinto, L., e Canto Ortiz, J.M. (Coords.) (2000). *Psicología Social*. Madrid: Pirámide.

Hernández, B. , Valera, S., e Suárez (2003). *Contextos y procesos en la intervención psicosocial*.Tenerife: Resma.

Hewstone et al. (1990). *Introducción a León et al. (1998). Psicología Social. Madrid; McGraw-Hill.*

Moral Torrazo, F. (2005). *Psicología Social de la comunicación*. Málaga: Aljibe.

Morales, J.F. e Huici (1999). *Psicología Social* . Madrid: McGraw-Hill.

la Organización. Madrid: Pirámide.

Peiró, J.M. (1991). *Psicología de Peiró, J.M.e Ramos, J. (1994). Intervención psicosocial en las org. Barcel: P.P.U.*

La Psicología Social en las Organizaciones: Fundamentos. Barcelona: P.P.U.

Sánchez, A. (2002). *Psicología Social Aplicada*. Madrid: Prentice-Hall.

European journal of social psychology.

Journal of personality and social psychology

Revista de psicología social

-Enlaces básicos:

http://www.uvigo.es/uvigo_gl/Administracion/Biblioteca/

-Revistas electrónicas:

Basic and applied social psychology

European journal of social psychology

Journal of community psychology

The journal of social psychology

Social psychology quarterly

Recomendaciones

Asignaturas que continúan el temario

Habilidades sociais e de comunicación do traballo social/O05G220V01402

Asignaturas que se recomienda cursar simultáneamente

Psicoloxía: Métodos e técnicas de investigación social/O05G220V01403

Psicoloxía: Desenvolvemento humano no ciclo vital/O05G220V01301

Asignaturas que se recomienda haber cursado previamente

Antropoloxía: Antropoloxía social e cultural/O05G220V01101

Psicoloxía: Psicoloxía básica/O05G220V01103

DATOS IDENTIFICATIVOS**Servizos sociais especializados I**

Asignatura	Servizos sociais especializados I			
Código	005G220V01304			
Titulación	Grao en Traballo Social			
Descritores	Creditos ECTS	Seleccione	Curso	Cuatrimestre
	6	OB	2	1c
Lengua Impartición	Galego			
Departamento	Análise e intervención psicosocioeducativa			
Coordinador/a	Mendez Rodriguez, María José			
Profesorado	Mendez Rodriguez, María José			
Correo-e	mariamanzanoed@hotmail.com			
Web				
Descrición general	Os Servizos Sociais, entendidos como instrumentos da Política Social que actúan sobre as necesidades sociais, son de máximo interese para @s alumn@s ó constituír un dos campos máis importantes da súa actividade profesional. Coñecer e comprender o obxecto, mecanismos de actuación, modos de provisión dos servizos sociais especializados da promoción da autonomía e atención a dependencia así como da inclusión social resultan imprescindibles para o desempeño profesional do Traballo Social.			

Competencias de titulación

Código	
A1	Traballar e valorar de xeito conxunto con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades as súas necesidades, limitacións, dificultades, malestares e circunstancias
A2	Analizar situacións sociais obxecto de intervención, planificar, desenvolver, executar, revisar e avaliar a práctica do traballo social con persoas, familias, grupos, organizacións, e comunidades e con outros profesionais
A3	Traballar coas persoas para que sexan autosuficientes e con capacidade para manifestar as súas necesidades, desexos, puntos de vista e circunstancias
A4	Actuar preventivamente e na resolución das situacións de risco para a cidadanía, para si mesmo/a e para os colegas de profesión
A6	Demostrar competencia profesional no exercicio do traballo social
A7	Establecer relacións profesionais co fin de identificar a forma máis adecuada de intervención
A8	Interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarlles a tomar decisións ben fundamentadas achega das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos, considerando a diversidade cultural -e polo tanto a especificidade das minorías étnicas, culturais, lingüísticas...-, a esixencia de promover a igualdade entre homes e mulleres, a necesidade de tender cara a unha sociedade ambientalmente sustentable e de defender os valores da paz
A9	Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención
A10	Responder a situacións de crise valorando a urxencia das situacións, planificando e desenvolvendo accións para facer fronte ás mesmas e revisando os seus resultados
A19	Defender as persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades e actuar no seu nome se a situación o requirir
A21	Establecer e actuar para a resolución de situacións de risco previa identificación e definición da natureza da mesma
A22	Establecer, minimizar e administrar o risco cara a un mesmo e os colegas a través da planificación, revisión e seguimento de accións para limitar o estrés e o risco
A24	Contribuír á administración de recursos e servizos colaborando cos procedementos implicados na súa obtención, supervisando a súa eficacia e asegurando a súa calidade
A31	Contribuír á promoción das mellores prácticas do Traballo Social participando no desenvolvemento e análise das políticas que se implementan
B1	Capacidade de análise e síntese
B2	Capacidade de organización e planificación
B3	Capacidade reflexiva
B12	Traballo en equipo de carácter interdisciplinar
B18	Aprendizaxe autónoma

Competencias de materia

Resultados previstos en la materia	Resultados de Formación y Aprendizaje
------------------------------------	---------------------------------------

Traballar e valorar de xeito conxunto con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades as súas necesidades, limitacións, dificultades, malestares e circunstancias A1 A8

Interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarlles a tomar decisións ben fundamentadas achega das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos, considerando a diversidade cultural -e polo tanto a especificidade das minorías étnicas, culturais, lingüísticas...-, a existencia de promover a igualdade entre homes e mulleres, a necesidade de tender cara a unha sociedade ambientalmente sustentable e de defender os valores da paz

Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención A9

Demostrar competencia profesional no exercicio do traballo social A6

A7

Establecer relacións profesionais co fin de identificar a forma máis adecuada de intervención

Responder a situacións de crise valorando a urxencia das situacións, planificando e desenvolvendo accións para facer fronte ás mesmas e revisando os seus resultados A10

Analizar situacións sociais obxecto de intervención, planificar, desenvolver, executar, revisar e avaliar a práctica do traballo social con persoas, familias, grupos, organizacións, e comunidades e con outros profesionais A2

Traballar coas persoas para que sexan autosuficientes e con capacidade para manifestar as súas necesidades, desexos, puntos de vista e circunstancias A3

Actuar preventivamente e na resolución das situacións de risco para a cidadanía, para si mesmo/a e para os colegas de profesión A4

Defender as persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades e actuar no seu nome se a situación o requirir A19

Establecer e actuar para a resolución de situacións de risco previa identificación e definición da natureza da mesma A21

Establecer, minimizar e administrar o risco cara a un mesmo e os colegas a través da planificación, revisión e seguimento de accións para limitar o estrés e o risco A22

Contribuír á promoción das mellores prácticas do Traballo Social participando no desenvolvemento e análise das políticas que se implementan A31

Capacidade de análise e síntese B1

Capacidade de organización e planificación B2

Capacidade reflexiva B3

Traballo en equipo de carácter interdisciplinar B12

Contribuír á administración de recursos e servizos colaborando cos procedementos implicados na súa obtención, supervisando a súa eficacia e asegurando a súa calidade A24

Aprendizaxe autónoma B18

Contidos

Tema

Tema1: Estructura organizativa dos servizos sociais especializados na Comunidade Autónoma Galega. - Definición, funcións, clasificación. - Tipoloxía

Tema 2: Servizos sociais para a autonomía persoal e atención a dependencia. - Normativa estatal e autonómica sobre dependencia. - Definicións dos termos establecidos na lei. - Beneficiarios. - Valoración de graos e niveis. Calendario de implantación. - Servizos e prestacións do SAAD. - Compatibilidade entre servizos e prestacións. - Outros servizos, programas e prestacións da Comunidade Autónoma.

Tema 3: Servizos Sociais para a inclusión social. - Pobreza e exclusión social: Aspectos xerais - Medidas de loita contra a pobreza e a exclusión social en Galicia: A lei galega de medidas básicas para a inserción social. - II Plan de Inclusión Social de Galicia. - Os Servizos Sociais no ámbito da exclusión social: funcións, metodoloxía de traballo, itinerarios personalizados de inserción, as empresas de inserción social.

Planificación

	Horas en clase	Horas fuera de clase	Horas totales
Sesión maxistral	20	40	60
Seminarios	12	6	18
Presentacións/exposicións	3	5	8
Saídas de estudo/prácticas de campo	0	6	6
Traballos tutelados	6	12	18
Actividades introdutorias	2	6	8

*Los datos que aparecen en la tabla de planificación son de carácter orientativo, considerando la heterogeneidad de alumnado

Metodoloxía docente

	Descrición
Sesión maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudante.
Seminarios	Actividades enfocadas ao traballo sobre un tema específico, que permiten afondar ou complementar os contidos da materia. Pódense empregar como complemento das clases teóricas
Presentacións/exposicións	Exposición por parte do alumnado ante o docente e/ou un grupo de estudantes dun tema sobre contidos da materia ou dos resultados dun traballo, exercicio, proxecto... Pódese levar a cabo de maneira individual ou en grupo.
Saídas de estudo/prácticas de campo	Actividades de aplicación dos coñecementos a situacións concretas e de adquisición de habilidades básicas e procedimentais relacionadas coa materia obxecto de estudo. Desenvólvense en espazos non académicos exteriores. Entre elas pódense citar prácticas de campo, visitas a eventos, centros de investigación, empresas, institucións... de interese académico-profesional para o alumno.
Traballos tutelados	O estudante desenvolve exercicios ou proxectos na aula baixo as directrices e supervisión do profesor. Pode estar vinculado o seu desenvolvementos con actividades autónomas do estudante.
Actividades introdutorias	Actividades encamiñadas a tomar contacto e reunir información sobre o alumnado, así como a presentar a materia.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Presentacións/exposicións	A profesora de forma individual ou en pequeno grupo, atenderá as necesidades e consultas do alumnado relacionadas co estudo e/ou temas vinculados coa materia, proporcionándolle orientación, apoio e motivación no proceso de aprendizaxe. Esta actividade pode desenvolverse de forma presencial (na aula e titorias de despacho) ou de forma non presencial (a través do correo electrónico).
Traballos tutelados	A profesora de forma individual ou en pequeno grupo, atenderá as necesidades e consultas do alumnado relacionadas co estudo e/ou temas vinculados coa materia, proporcionándolle orientación, apoio e motivación no proceso de aprendizaxe. Esta actividade pode desenvolverse de forma presencial (na aula e titorias de despacho) ou de forma non presencial (a través do correo electrónico).

Avaliación

	Descrición	Calificación
Traballos tutelados	Valoraránse os traballos solicitados e presentados polo estudante de xeito individual e /ou grupal	50
Probas de tipo test	Exame teórico tipo test sobre os contidos da materia impartidos a través de clases maxistras. Constará de 40 preguntas con dúas alternativas de resposta, das cales só unha é verdadeira. O sistema de corrección será de acertos menos erros, estando o corte do aprobado en 18 para a modalidade presencial e en 24 para a modalidade non presencial.	50

Outros comentarios sobre la Evaluación

Haberá dúas modalidades de avaliación:

MODALIDADE DE AVALIACIÓN PARA ESTUDANTES ASISTENTES: Terán a consideración de asistentes aqueles alumnos que asistan a un 80% das clases prácticas e teóricas, si superan as non asistencias pasarán automaticamente a modalidade non asistente. Para arobar a asignatura deberán ter aprobada a parte teórica e o examen práctico.

MODALIDADE DE AVALIACIÓN PARA NON ASISTENTES: Exame teórico de todos os contidos da materia.

Convocatorias seguintes

As competencias non superadas, derivadas da totalidade e/ou de parte das probas/actividades obxecto de avaliación, poderán ser recuperadas na convocatoria de xullo.

Bibliografía. Fontes de información

ADROER BIOSCA, S. (Coord.) (2000): *Mayores y Familia*. Ed. IMSERSO, Madrid

ALEMÁN BRACHO, M.C. Y GARCÉS FERRER, J. (1996): *Administración Social Servicios del Bienestar Social*. Siglo XXI, Madrid.

ÁLVAREZ DE LA CHICA, F. (1998): *Políticas de prevención y lucha contra la pobreza social*, en VV. AA. *Hacia los Servicios sociales del año 2000*, Imsero, Madrid.

CASADO D. (2002): *Reforma política de los servicios sociales*. Editorial CCS, Madrid.

CASADO, D. (dir.) (2005): *Avances en Bienestar basados en el conocimiento*. CCS, Madrid.

CASADO, D. (dir.) (2004): *Respuestas a la dependencia*. CCS, Madrid

CASADO, D. (Coord) (2009): *Gestión de Casos (y métodos afines) en servicios sanitarios y sociales*. Ed. Hacer. Barcelona.

COMA SOLE, M. y otros (2005) *Los Malos Tratos a las Personas Mayores*. Ed Mafre SA, Madrid.

DE LA RED, N. Y RUEDA, D. (ed) (2003): *Intervención Social y demandas emergentes*. CCS, Madrid.

EDIS.(2008)VI *Informe sobre exclusión y desarrollo social en España 2008*. Fundación Foessa, Madrid.

MILLAN CALENTI (Compilador) (2004): *Exclusión Social y Políticas activas para la Inclusión*. Gráficas Garabal, A Coruña.

VV.AA (2007): *Construyendo realidades: Intervención psicosocial con personas sin hogar*. Ed Asociaición realidades y Fundación RAIS, Madrid

VV.AA. (2009) *Programa Xeral de Formación para a autonomía persoal*. Ed. Xunta de galicia, Santiago de Compostela.

II Plan Galego de Inclusión Social (2007-2013).

Lei 9/91, do 2 de outubro, galega de medidas básicas para a inserción social. (DOG 3/10/1991). Derogados os artigos 53, 55 e 56 pola Decreto 374/91, do 24 de outubro que a desenvolve no relativo á RISGA (DOG 5/11/1991)

Lei 16/2004, do 29 de decembro, pola que se modifica a Lei 9/1991, do 2 de outubro, galega de medidas básicas para a inserción social (DOG nº 254 do 31/12/2004)

Recomendacións

Asignaturas que se recomenda cursar simultaneamente

Conceptos, teorías e métodos en traballo social/O05G220V01302

Asignaturas que se recomenda haber cursado previamente

Epistemoloxía do traballo social/O05G220V01204

Fundamentos dos servizos sociais/O05G220V01104

Introdución ao traballo social/O05G220V01105

Organización dos servizos sociais/O05G220V01205

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Dereito: Dereito e traballo social				
Asignatura	Dereito: Dereito e traballo social			
Código	005G220V01401			
Titulación	Grao en Traballo Social			
Descritores	Creditos ECTS	Seleccione	Curso	Cuatrimestre
	6	FB	2	2c
Lengua Impartición				
Departamento	Dereito privado Dereito público Dereito público especial			
Coordinador/a	Noriega Rodríguez, Lidia Conde Fernández, Francisco Fernandez Prieto, Marta			
Profesorado	Conde Fernández, Francisco Fernandez Prieto, Marta Noriega Rodríguez, Lidia			
Correo-e	f.conde@atrioabad.com mfprieto@uvigo.es lidianr@uvigo.es			
Web	http://http://fatic.uvigo.es			
Descrición xeral	La asignatura Derecho y Trabajo Social tiene por finalidad el estudio de normas e instituciones básicas de Derecho civil, Derecho administrativo y Derecho del trabajo y de la Seguridad Social, necesarias en la formación y en el desarrollo profesional de un Graduado en Trabajo Social. En particular, el objetivo de la asignatura es familiarizar al alumno con nociones e instituciones básicas de derecho de familia, contrato de trabajo, integración en el mercado laboral de colectivos con especiales dificultades, prestaciones contributivas y asistenciais del Sistema de Seguridad Social y procedimiento administrativo, que le permitan captar la complejidad del marco normativo y la necesidad de su conocimiento para buscar la solución legal que, en cada situación, pueda convenir más a las familias, los trabajadores, las personas que se encuentran en situación de necesidad y los ciudadanos en general.			

Competencias de titulación	
Código	
A1	Traballar e valorar de xeito conxunto con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades as súas necesidades, limitacións, dificultades, malestares e circunstancias
A8	Interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarlles a tomar decisións ben fundamentadas achega das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos, considerando a diversidade cultural -e polo tanto a especificidade das minorías étnicas, culturais, lingüísticas...-, a esixencia de promover a igualdade entre homes e mulleres, a necesidade de tender cara a unha sociedade ambientalmente sustentable e de defender os valores da paz
A19	Defender as persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades e actuar no seu nome se a situación o requirir
B1	Capacidade de análise e síntese
B18	Aprendizaxe autónoma

Competencias de materia	
Resultados previstos en la materia	Resultados de Formación y Aprendizaje
Conocer el marco jurídico de las relaciones personales y familiares en especial entre cónyuges y en relación con los menores	A1
Analizar los procedimientos de ejercicio de los derechos y cumplimiento de las obligaciones de los ciudadanos/as en relación con la familia, la empresa y la Administración Pública	A8
(*)Integrar en el Trabajo Social las exigencias que imponen los marcos legales y las normas de prestación de servicios, en especial la exigencia de responsabilidad a la Administración Pública	A19
(*)Capacidad de análisis y síntesis	B1
(*)Aprendizaje autónomo	B18

Contidos	
Tema	
PARTE I: ORGANIZACIÓN Y ACTUACIÓN DE LAS ADMINISTRACIONES PÚBLICAS	Concepto La Administración Pública en la Constitución.
1. El Derecho Administrativo.	

2. El ordenamiento jurídico administrativo.	Características del ordenamiento jurídico-administrativo. Las fuentes del Derecho Administrativo. El reglamento.
3. La organización administrativa.	La Administración del Estado. La Administración autonómica. La Administración Local. Administraciones instrumentales y otros entes del sector público.
4. Los principios generales de la actividad administrativa.	La actividad de la Administración y sus relaciones con los ciudadanos. Los derechos del ciudadano.
5. El procedimiento administrativo.	Concepto y significado. Los sujetos del procedimiento. Iniciación del procedimiento. Ordenación e instrucción del procedimiento. Principios de ordenación. Actos de instrucción. Términos y plazos. Terminación del procedimiento. La obligación de resolver. El silencio administrativo.
6. Los actos administrativos.	Concepto. Clases de actos. La eficacia de los actos administrativos. La ejecución forzosa. La invalidez de los actos administrativos. Actos nulos de pleno derecho. Actos anulables.
7. Los recursos administrativos.	La revisión de oficio de actos nulos. Declaración de lesividad de los actos anulables. La revocación de los actos administrativos. Rectificación de errores. Los recursos administrativos.
PARTE II: CONTRATO DE TRABAJO, INTEGRACIÓN EN EL MERCADO LABORAL Y PROTECCIÓN SOCIAL	
1. Significado del Derecho del trabajo. El contrato de trabajo.	1. Concepto de Derecho del Trabajo.- 2. El trabajo asalariado.- 3. Las fuentes del Derecho del Trabajo.- 4. Contrato de trabajo. Concepto y caracteres. Partes. El trabajador inmigrante. Forma. Salario y tiempo de trabajo. Extinción.
2. Políticas socio-laborales de integración y políticas de empleo.	Mujer, jóvenes, discapacitados, mayores, excluidos sociales, inmigrantes y conciliación personal, laboral y familiar
3. El Sistema de Seguridad Social. El Régimen General.	1. El Sistema de Seguridad Social en España. 2. La acción protectora: Asistencia sanitaria. Incapacidad temporal. Maternidad, paternidad, riesgo durante el embarazo y riesgo durante la lactancia natural. Incapacidad permanente. Jubilación. Muerte y supervivencia. Prestaciones de protección a la familia. Prestaciones por desempleo. Protección asistencial.
PARTE III: DERECHO DE FAMILIA	
1. Familia y Derecho de Familia.	La familia en la Constitución. -La familia no matrimonial: las uniones de hecho y sus efectos. -El matrimonio: concepto, naturaleza y caracteres. - Requisitos del matrimonio: capacidad matrimonial e impedimentos. - Relaciones personales y patrimoniales entre los cónyuges. -La separación matrimonial. -La disolución del matrimonio. -La nulidad del matrimonio.
2. Filiación.	Determinación y prueba de la filiación. -La patria potestad. -La filiación adoptiva: concepto, efectos, extinción. - Las instituciones tutelares y de guarda. -La protección de menores: desamparo, guarda y acogimiento. -La incapacidad

Planificación			
	Horas en clase	Horas fuera de clase	Horas totales
Actividades introductorias	1.5	0	1.5
Sesión maxistral	21	42	63
Estudo de casos/análises de situacións	15	30	45
Titoría en grupo	7.5	15	22.5
Probas de tipo test	1.5	16.5	18

*Los datos que aparecen en la tabla de planificación son de carácter orientativo, considerando la heterogeneidad de alumnado

Metodoloxía docente	
	Descrición
Actividades introductorias	Actividades encamiñadas a tomar contacto e reunir información sobre o *alumnado, así como a presentar a *asignatura.
Sesión maxistral	Exposición por parte do docente dos contidos da *asignatura obxecto de estudo, os seus fundamentos teóricos e *directrices principais, contidos que deberán ser estudados polo alumno e que serán obxecto de avaliación.
Estudo de casos/análises de situacións	Formulación e resolución de casos prácticos a fin de levar á práctica os contidos teóricos da *asignatura. Para ese efecto, o docente propoñerá ao *alumnado a resolución de feitos, supostos, casos, sentenzas, *etc, coa finalidade de coñecerlos, *interpretalos, *resolverlos, así como reflexionar sobre os mesmos, contrastar datos, completar os seus coñecementos e, no seu caso, intentar procedementos alternativos de solución.
Titoría en grupo	Entrevistas/conversacións do docente cos alumnos para *asesoramiento e desenvolvemento de actividades, debates, traballos tutelados... e do proceso de aprendizaxe en xeral

Atención personalizada	
Metodoloxías	Descrición

Avaliación		
	Descrición	Calificación
Sesión maxistral	Probas de tipo test. Probas para avaliación das competencias adquiridas con preguntas pechadas de elección múltiple. Os alumnos seleccionan unha resposta entre un número limitado de posibilidades.	60
Estudo de casos/análises de situacións	Probas de tipo test. Probas para avaliación das competencias adquiridas con preguntas pechadas de elección múltiple. Os alumnos seleccionan unha resposta entre un número limitado de posibilidades.	30
Titoría en grupo	Probas de tipo test. Probas para avaliación das competencias adquiridas con preguntas pechadas de elección múltiple. Os alumnos seleccionan unha resposta entre un número limitado de posibilidades.	10

Otros comentarios sobre la Evaluación

Al comienzo del curso y, en todo caso, antes de la realización de la primera prueba parcial tipo test, el estudiante deberá manifestar por escrito, conforme al modelo proporcionado por el profesor de la asignatura, su voluntad de someterse al sistema de evaluación continua. El estudiante que se acoja al sistema de evaluación continua, entregando el documento señalado, será evaluado conforme a los criterios que se establecen a continuación y no tendrá derecho a ser evaluado mediante examen final que represente el 100% de la calificación en la asignatura. El estudiante que no manifieste su voluntad de someterse al sistema de evaluación continua tendrá derecho a ser evaluado en esta convocatoria mediante examen final que represente el 100% de la calificación de la asignatura.

SISTEMA DE EVALUACIÓN CONTINUA (opcional para el alumno que acredite asistencia a un 80% de las clases y participe satisfactoriamente en las actividades propuestas por los profesores a lo largo del curso o, excepcionalmente, para el alumno que por razones laborales u otras de fuerza mayor acrediten incompatibilidad horaria y no puedan asistir a clase, aunque en este caso deberán entregar las actividades propuestas por el profesor antes de su resolución en clase (estudio de casos/análisis de situaciones y, en su caso, la tutoría en grupo).

En caso de alumnos que acrediten asistencia a un 80% de las clases, en la evaluación final de la convocatoria de mayo/junio, se tendrán en cuenta las calificaciones obtenidas por los alumnos a través de la evaluación continua desarrollada durante todo el cuatrimestre. Esta evaluación continua alcanzará el 40% de la nota final y se valorará la calificación obtenida en los 3 exámenes tipo test realizados durante el cuatrimestre en presencia del docente. Cada examen tipo test servirá para evaluar no sólo las sesiones magistrales sino también los estudios de casos/análisis de situaciones y las tutorías en grupo. Esta calificación podrá matizarse por la participación activa del alumno en clase, si el docente lo estima pertinente.

Por consiguiente, a través del sistema de evaluación continua, el alumno podrá obtener hasta 4 puntos sobre 10. No obstante, para tener en cuenta la calificación obtenida de la evaluación continua será requisito necesario que el alumno obtenga al menos un 4 en la prueba final, que deberá realizar obligatoriamente. Si la prueba final está suspensa con más de un 4, la calificación final del alumno, incluida la evaluación continua, no podrá en ningún caso superar el 6.

Los alumnos que por razones laborales u otras de fuerza mayor acrediten incompatibilidad horaria y no puedan asistir a clase, podrán excepcionalmente someterse a la evaluación continua, si entregan puntualmente los ejercicios prácticos y/o trabajos tutorizados que realicen sus compañeros antes de su realización en las aulas.

Las pruebas no superadas durante el cuatrimestre podrán ser recuperadas en la convocatoria de julio, manteniéndose las puntuaciones obtenidas en la evaluación continua. Si el alumno/a que se somete a evaluación continua no aprueba la asignatura en la convocatoria de mayo/junio, deberá someterse nuevamente en la convocatoria de julio a la prueba final tipo test, aun cuando hubiese superado alguna de las tres partes de la prueba en mayo/junio. En este caso, se le mantendrá en julio la calificación de la evaluación continua, pero, para computar dicha calificación, deberá obtener en julio en la prueba al menos un 4 sobre 10. Si la prueba final teórica está suspensa con más de un 4, la calificación final del alumno, incluida la evaluación continua, no podrá en ningún caso superar el 6. Si el alumno tuviese suspensa la evaluación continua, podrá optar en julio por someterse a la evaluación final prevista para alumnos que no se acojan al sistema de evaluación continua.

Si no aprueba la asignatura en ninguna de las dos convocatorias (mayo/junio y julio) del correspondiente curso académico, deberá someterse a un nuevo proceso de evaluación continua, a menos que opte por la evaluación final para alumnos que no se acojan al sistema de evaluación continua.

SISTEMA DE EVALUACIÓN FINAL PARA ALUMNOS QUE NO SE ACOJAN AL SISTEMA DE EVALUACIÓN CONTINUA:

Los alumnos que no se acojan al sistema de evaluación continua, deberán someterse a un sistema de evaluación final, que

constará de dos pruebas:

1. Prueba de respuesta larga, de desarrollo, valorada en un 60% de la calificación. Consistirá en una prueba final, teórica e escrita para evaluación de las competencias que incluyen preguntas abiertas sobre varios temas del programa. Los alumnos deben desarrollar, relacionar, organizar y presentar los conocimientos que tienen sobre la materia en una respuesta extensa.
2. Estudio de casos/análisis de situaciones, valorada en un 40% de la calificación. Prueba de evaluación final que consistirá en la resolución, por escrito de uno o varios supuestos/casos prácticos en los que el alumno debe dar respuesta a la actividad planteada, aplicando los conocimientos teóricos y prácticos adquiridos en la asignatura.

Bibliografía. Fontes de información

GAMERO CASADO, EDUARDO; FERNANDEZ RAMOS, SEVERIANO, **Fundamentos de Derecho Público: Derecho Administrativo para no juristas**, última edición,

AA.VV., VELASCO PORTERO, T., NÚÑEZ-CORTÉS CONTRERAS, P., (Dir.), **Derecho del Trabajo y de la Seguridad Social para Titulaciones no jurídicas**, última edición,

Bercovitz Rodríguez-Cano, Rodrigo, **Manual de Derecho Civil. Derecho de Familia**, última edición,

AA.VV., **LEGISLACIÓN: Código/legislación de normas administrativas de cualquiera de las editoriales existentes en el mercado y actualizado a 2010**, 2011,

AA.VV., **LEGISLACIÓN: Código/legislación de normas laborales y de seguridad social de cualquiera de las editoriales existentes en el mercado y actualizado a 2010**, 2011,

AA.VV., **Código civil actualizado**, actualizado,

(*)

GAMERO CASADO, EDUARDO; FERNANDEZ RAMOS, SEVERIANO, *Manual Básico de Derecho Administrativo*, Tecnos, Madrid, última edición.

CRUZ VILLALÓN, J., *Compendio de Derecho del Trabajo*, Tecnos, Madrid, última edición.

AA.VV., *Principios de Derecho Civil. Tomo IV. Derecho defamilia*, ed. Marcial Pons, última edición.

Recomendaciones

DATOS IDENTIFICATIVOS**Habilidades sociais e de comunicación do traballo social**

Asignatura	Habilidades sociais e de comunicación do traballo social			
Código	O05G220V01402			
Titulación	Grao en Traballo Social			
Descritores	Creditos ECTS	Seleccione	Curso	Cuatrimestre
	6	OB	2	2c
Lengua Impartición				
Departamento	Análise e intervención psicosocioeducativa			
Coordinador/a	de Jesus Rodriguez, Maria Elena			
Profesorado	de Jesus Rodriguez, Maria Elena			
Correo-e	elenadejesus@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral	A materia pretende proporcionar ao alumnado un coñecemento pormenorizado sobre as habilidades sociais e da comunicación, pilar básico non só no seu desenvolvemento persoal senón, e sobre todo, para o seu futuro exercicio profesional, baseado no traballo conxunto con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades, así como con outros e outras profesionais. Polo tanto, unha boa praxe do Traballo Social debe pasar necesariamente polo coñecemento e manexo de ditas habilidades.			

Competencias de titulación

Código	
A1	Traballar e valorar de xeito conxunto con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades as súas necesidades, limitacións, dificultades, malestares e circunstancias
A2	Analizar situacións sociais obxecto de intervención, planificar, desenvolver, executar, revisar e avaliar a práctica do traballo social con persoas, familias, grupos, organizacións, e comunidades e con outros profesionais
A3	Traballar coas persoas para que sexan autosuficientes e con capacidade para manifestar as súas necesidades, desexos, puntos de vista e circunstancias
A6	Demostrar competencia profesional no exercicio do traballo social
A7	Establecer relacións profesionais co fin de identificar a forma máis adecuada de intervención
A8	Interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarlles a tomar decisións ben fundamentadas achega das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos, considerando a diversidade cultural -e polo tanto a especificidade das minorías étnicas, culturais, lingüísticas...-, a esixencia de promover a igualdade entre homes e mulleres, a necesidade de tender cara a unha sociedade ambientalmente sustentable e de defender os valores da paz
A9	Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención
A11	Interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para conseguir cambios, para promover o desenvolvemento dos mesmos e para mellorar as súas condicións de vida por medio da utilización dos métodos e modelos de Traballo Social, facendo un seguimento con regularidade dos cambios que se producen co fin de preparar a finalización da intervención
A13	Apoiar o desenvolvemento de redes para facer fronte ás necesidades e traballar a favor dos resultados planificados examinando coas persoas as redes de apoio ás que poidan acceder e desenvolver; en especial, no caso de mulleres (maltratadas, coidadoras habituais de persoas dependentes, enfermas mentais e con outras incapacidades...) e considerando as peculiaridades de Galicia en tanto que é un país con alta dispersión da poboación, agrupación territorial moi diferenciada entre o rural e os espazos urbanos, territorios abandonados e alto envellecemento da poboación (esixencia de maiores redes)
A14	Promover o crecemento, desenvolvemento e independencia das persoas identificando as oportunidades para formar e crear grupos, utilizando a programación e as dinámicas de grupos para o crecemento individual e o fortalecemento das habilidades de relación interpersoal; en especial con colectivos con diversidade multicultural (inmigración, emigración de retorno, minorías étnicas...) e coas mulleres, tendo en conta a súa marxinación historicamente condicionada no ámbito da participación social-cultural e nos órganos de decisión e poder (empowerment)
A15	Traballar cos comportamentos que representan un risco para o sistema cliente identificando e avaliando as situacións e circunstancias que configuran o devandito comportamento e elaborando estratexias de modificación dos mesmos
A17	Utilizar a mediación como estratexia de intervención destinada á resolución alternativa de conflitos
A19	Defender as persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades e actuar no seu nome se a situación o requirir
A20	Preparar e participar nas reunións de toma de decisións co fin de defender mellor os intereses das persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades
A26	Traballar de xeito eficaz dentro de sistemas, redes e equipos interdisciplinares e «multiorganizacionais» co propósito de colaborar no establecemento de fins, obxectivos e tempo de duración dos mesmos contribuíndo igualmente a abordar de xeito construtivo os posibles puntos de vista existentes
A30	Xestionar conflitos, dilemas e problemas éticos complexos identificando os mesmos, deseñando estratexias de superación e reflexionando sobre os seus resultados

B1	Capacidade de análise e síntese
B2	Capacidade de organización e planificación
B3	Capacidade reflexiva
B6	Coñecemento da cultura propia da comunidade
B9	Resolución de problemas
B10	Toma de decisións
B11	Traballo en e con equipos diversos
B12	Traballo en equipo de carácter interdisciplinar
B14	Habilidades nas relacións interpersoais
B15	Recoñecemento e respecto á diversidade e á multiculturalidade
B16	Razoamento crítico
B17	Compromiso ético
B19	Adaptación a novas situacións
B20	Creatividade
B24	Sensibilidade cara a temas medio ambientais, igualdade entre home e mulleres, cultura da paz, etc.

Competencias de materia

Resultados previstos en la materia	Resultados de Formación y Aprendizaje	
1. Coñecer e comprender a importancia das habilidades sociais nas relacións interpersonais, os compoñentes básicos das mesmas e o seu entrenamento.	A6 A20 A26	B2 B3 B11 B12 B14 B16
2. Intervir con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarlles a tomar decisións ben fundamentadas acerca das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos.	A1 A7 A8 A9	B10 B14 B20
3. Interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para conseguir cambios, para promover o desenvolvemento dos mesmos e para mellorar ás súas condicións de vida.	A1 A2 A3 A11 A14 A15	B2 B6 B9 B11 B14 B15 B24
4. Apoiar o desenvolvemento de redes para facer fronte ás necesidades.	A13 A14	B6 B11 B14
5. Promover o crecemento individual e o fortalecemento das habilidades de relación interpersoal.	A3 A14	B14 B15 B24
6. Utilizar a mediación como estratexia de intervención destinada á resolución alternativa de conflitos.	A1 A8 A15 A17 A30	B1 B9 B10 B14 B16 B17 B19 B24
7. Capacidade para apoiar ás persoas para que sexan capaces de manifestar as súas necesidades, puntos de vista e circunstancias.	A3 A19 A20	B14 B15 B24
8. Traballar coas persoas para que sexan autosuficientes e con capacidade para manifestar as súas necesidades, desexos, puntos de vista e circunstancias.	A3 A14	B14 B15 B24

Contidos

Tema	
Bloque I: A comunicación como eixo da habilidade social	O proceso de comunicación. Errores e barreiras na comunicación. Comunicación verbal e non verbal. O enfoque sistémico aplicado á comunicación humana
Bloque II: HHSS: aspectos teóricos	Concepto de habilidade social e competencia social. Modelos explicativos das HHSS. Compoñentes das HHSS. Estilos comunicativos. Condutas socialmente habilidosas: autoestima, autoimaxe, asertividade, autocontrol e toma de decisións

Bloque III: HHSS: aspectos metodolóxicos	Técnicas de avaliación das HHSS. Entrenamento en HHSS: Formato e contido. HHSS na infancia, a xuventude e a idade adulta
Bloque IV: Importancia das HHSS e da comunicación na práctica profesional do Traballo Social	Habilidades de comunicación na relación de axuda. Manexo de situacións emocionais. Afrontamento da hostilidade, desánimo e indiferencia. Resolución de conflitos e toma de decisións. Traballo en equipo. Dirección de reunións e outras técnicas de discusión ou intercambio de información. Prevención e afrontamento do estrés laboral.

Planificación			
	Horas en clase	Horas fuera de clase	Horas totales
Actividades introdutorias	2	0	2
Sesión maxistral	20	0	20
Seminarios	15	0	15
Eventos docentes e/ou divulgativos	2	0	2
Traballos tutelados	0	43	43
Presentacións/exposicións	1	5	6
Titoría en grupo	5	10	15
Probas de tipo test	1.5	45	46.5
Probas de autoavaliación	0.5	0	0.5

*Los datos que aparecen en la tabla de planificación son de carácter orientativo, considerando la heterogeneidad de alumnado

Metodoloxía docente	
	Descrición
Actividades introdutorias	Toma inicial de contacto co alumnado a efectos de: - Presentación da materia (obxectivos, contidos, metodoloxía, criterios de avaliación) e aclaración de posibles dúbidas ao respecto. - Detección de coñecementos previos, expectativas en relación á materia, intereses e motivacións do alumnado.
Sesión maxistral	Exposición dos contidos da materia por parte da profesora, así como das directrices do traballo a desenvolver polo alumnado. Adicaranse as derradeiras sesións á súa exposición individual ou grupal.
Seminarios	Actividade eminentemente práctica enfocada á adquisición de coñecementos e habilidades instrumentais en relación coas habilidades sociais e de comunicación, con asistencia específica por parte da profesora ás actividades desenvolvidas polo alumnado.
Eventos docentes e/ou divulgativos	Exposición do labor desenvolvido por profesionais de prestixio para afondar no coñecemento da utilización das habilidades sociais e da comunicación en diversos ámbitos sociais.
Traballos tutelados	O alumnado, preferiblemente en grupo ou, se non é posible esta opción, de xeito individual, elabora un pequeno traballo de investigación ou un proxecto de intervención con grupos (inclúe a procura e recollida de información, lectura e manexo de bibliografía, correcta estruturación e redacción...)
Presentacións/exposicións	Exposición oral por parte do alumnado, previa presentación escrita, dos traballos tutelados realizados.
Titoría en grupo	Entrevistas mantidas polo alumnado coa profesora para asesoramento e desenvolvemento das actividades da materia e do proceso de aprendizaxe.

Atención personalizada	
Metodoloxías	Descrición
Actividades introdutorias	Modalidades: - Presencial: directamente na aula (aclaración de dúbidas, titorías grupais e individuais para organización, supervisión e seguemento de traballos e actividades realizadas); e fóra da aula, no horario de titorías establecido (cuestións varias a nivel académico, persoal, saídas profesionais...) - Non presencial:a través da plataforma virtual TEMA ou do correo electrónico.
Sesión maxistral	Modalidades: - Presencial: directamente na aula (aclaración de dúbidas, titorías grupais e individuais para organización, supervisión e seguemento de traballos e actividades realizadas); e fóra da aula, no horario de titorías establecido (cuestións varias a nivel académico, persoal, saídas profesionais...) - Non presencial:a través da plataforma virtual TEMA ou do correo electrónico.
Seminarios	Modalidades: - Presencial: directamente na aula (aclaración de dúbidas, titorías grupais e individuais para organización, supervisión e seguemento de traballos e actividades realizadas); e fóra da aula, no horario de titorías establecido (cuestións varias a nivel académico, persoal, saídas profesionais...) - Non presencial:a través da plataforma virtual TEMA ou do correo electrónico.
Traballos tutelados	Modalidades: - Presencial: directamente na aula (aclaración de dúbidas, titorías grupais e individuais para organización, supervisión e seguemento de traballos e actividades realizadas); e fóra da aula, no horario de titorías establecido (cuestións varias a nivel académico, persoal, saídas profesionais...) - Non presencial:a través da plataforma virtual TEMA ou do correo electrónico.

Titoría en grupo	Modalidades: - Presencial: directamente na aula (aclaración de dúbidas, titorías grupais e individuais para organización, supervisión e seguemento de traballos e actividades realizadas); e fóra da aula, no horario de titorías establecido (cuestións varias a nivel académico, persoal, saídas profesionais...) - Non presencial: a través da plataforma virtual TEMA ou do correo electrónico.
------------------	---

Avaliación		
	Descrición	Calificación
Seminarios	Asistencia, participación e realización das actividades propostas pola profesora. Puntuación máxima: ata 1.5 puntos do total da nota. É preciso obter como mínimo 0.75 punto neste apartado para superar a proba.	15
Traballos tutelados	Elaboración, grupal ou individual, de pequenas investigacións ou de proxectos de intervención con grupos. Puntuación máxima: ata 2 puntos do total da nota. É preciso obter como mínimo 1 punto neste apartado para superar a proba.	20
Presentacións/exposicións	Exposición, grupal ou individual, de pequenas investigacións ou de proxectos de intervención con grupos. Puntuación máxima: ata 1.5 puntos do total da nota. É preciso obter como mínimo 0.75 punto neste apartado para superar a proba.	15
Probas de tipo test	Realización dun examen tipo test (40 preguntas como máximo con dúas opcións de resposta) sobre os contidos do temario. As preguntas deixadas en branco non se terán en conta na cualificación, que virá dada pola nota resultante de restar os erros dos acertos. Puntuación máxima: ata 5 puntos da nota final. Punto de corte para aprobar este apartado da materia: 20 preguntas.	50

Otros comentarios sobre la Evaluación

REQUISITO PARA PRESENTARSE ÁS PROBAS DE AVALIACIÓN:

O alumnado deberá entregar a súa ficha debidamente cumprimentada nun prazo máximo de tres semanas facendo constar expresamente a modalidade elixida, o que implica contactar necesariamente coa profesora a principios de curso para comunicarlle a súa elección e poder ser convenientemente avaliado.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN:

Aplicaranse dous sistemas de avaliación tomando como criterio diferencial a asistencia ou non ás clases presenciais e ás titorías grupais, dado que a planificación deste proceso de ensino-aprendizaxe esixe a presenza do alumnado sobre todo en aquelas relacionadas coa adquisición de competencias procedementais e actitudinais, o que implica facer un seguimento das asistencias mediante controles. Quen sen notificalo teña una asistencia por debaixo do 80% será considerado a tódolos efectos como non asistente, salvo causa debidamente xustificada (enfermidade ou pasamento dun familiar achegado).

*** Modalidade asistencial: A nota final virá dada pola suma das puntuacións obtidas nos distintos apartados especificados no cadro superior, sendo preciso ter superados cada un deles ailladamente.**

*** Modalidade non asistencial: A avaliación e a superación da materia virá determinada polo exame final teórico-práctico (50% da nota final, sendo necesario obter como mínimo 2.5 puntos dos 5 que integran este apartado) e pola realización dun traballo tutelado pola profesora que haberá que presentar na data de exame da convocatoria oficial, previa a súa exposición (50% restante da nota, sendo preciso acadar como mínimo 2.5 puntos do total dos 5 que se poden obter neste apartado). A nota final virá dada pola suma das puntuacións obtidas nos dous apartados, sendo preciso superar cada un deles ailladamente.**

SEGUNDA CONVOCATORIA:

As competencias non superadas, derivadas da totalidade e/ou de parte das probas/actividades obxecto de avaliación, poderán ser recuperadas na convocatoria de xullo, gardándose a nota da parte superada, tanto na modalidade asistencial como na non presencial.

Bibliografía. Fontes de información

BIBLIOGRAFÍA BÁSICA:

Ballester, R. y Gil, M.D (2002):Habilidades sociales. Madrid: Síntesis.

Berjano, E. y Pinazo, S. (2001): *Interacción social y comunicación*, Valencia: Tirant lo Blanch.

- Castilla, S. (2009): *Habilidades Sociales*. Barcelona: Altamar.
- Costa, M. y López, E. (1991): *Habilidades de comunicación en la relación de ayuda. Manual para el educador*. Madrid: Ministerio de Asuntos Sociales.
- Diego, R. de y Guillén, C. (2009): *Mediación. Proceso, tácticas y técnicas*. Madrid: Pirámide.
- Gil, F. y León, J.M. (1998): *Habilidades Sociales: teoría, investigación e intervención*. Madrid: Síntesis.
- Pastor, Y. -coord.- (2006): *Psicología social de la comunicación. Aspectos básicos y aplicados*. Madrid: Pirámide.
- Segura, M. (2002): *Ser persona y relacionarse: habilidades cognitivas y sociales y crecimiento moral*. Madrid: Narcea.
- Van-der Hofstadt, C.J.(1999): *Habilidades de comunicación aplicada. Guía para la mejora de las habilidades de comunicación personal*. Valencia: Promolibro.
- Aguado, L. (2005). *Emoción, afecto y motivación: un enfoque de procesos*. Madrid: Alianza.
- Ballenato, G. (2005): *Trabajo en equipo. Dinámica y participación en los grupos*. Madrid: Pirámide.
- Bimbela, J.L. (2007): *Cuidando al profesional de la salud. Habilidades emocionales y de comunicación*. Granada: Escuela Andaluza de Salud Pública. (8ª ed).
- Borg, J. (2009): *La persuasión. El arte de influir en las personas*. Madrid: Pirámide.
- Cervera, A. y Salas, M. (1998): *Cómo se hace un trabajo escrito*. Madrid: Fragua.
- Covey, S. (1997): *Los 7 hábitos de la gente altamente efectiva*. Barcelona: Paidós.
- Davis, F. (1998): *La comunicación no verbal*. Madrid: Alianza.
- Ellis, A. y Grieger, R. (1981): *Manual de terapia racional emotiva*. Bilbao: Descleé de Brower.
- Freeman, L. (1992): *La ira, la furia, la rabia. Cómo comprender y transformar los sentimientos destructivos reprimidos*. Barcelona: Gedisa.
- Gardner H. (1995): *Inteligencias Múltiples: la teoría en la práctica*. Barcelona: Paidós.
- Goffman, E. (1987). *La presentación de la persona en la vida cotidiana*. Buenos Aires: Amorrurtu.
- Goleman, D.: (1996): *Inteligencia emocional*. Barcelona: Kairós.
- Goleman, D.: (2006): *Inteligencia social*. Barcelona: Kairós.
- Haeussler, I. y Milicic, N. (1996): *Confiar en uno mismo: programa de autoestima*. Colección entrenamiento en competencia social. Madrid: CEPE
- Maganto, C (coord.) y Maganto, J.M. (2010): *Cómo potenciar las emociones positivas y afrontar las negativas*. Madrid: Pirámide.
- Martínez, A. y Marroquín, M. (1997): *Programa Deusto 14-16: Desarrollo de habilidades sociales*. Bilbao: Mensajero.
- Marín, M. y Garrido, M.Á. -coords.- (2008): *El grupo desde la perspectiva psicosocial Conceptos básicos*. Madrid: Pirámide.
- Mckay, M. y Fanning, P. (1991): *Autoestima, evaluación y mejora*. Barcelona: Martínez Roca.
- Moraleda, M. (1995): *Comportamientos sociales hábiles en la infancia y adolescencia*. Valencia: Promolibro.
- Naranjo, F. (1994): *La Comunicación en el ámbito social-laboral*. Madrid: GPS
- Nardone, G., Giannotti, E. y Rocchi, R. (2003): *Modelos de familia. Conocer y resolver los problemas entre padres e hijos*. Barcelona: Herder.
- Nardone, G. (2006): *Corrígeme si me equivoco. Estrategias de diálogo en la pareja*. Barcelona: Herder.
- Núñez, T. y Loscertales, F. (1996): *El grupo y su eficacia. Técnicas al servicio de la dirección y coordinación de grupos*. Barcelona: EUB.
- Ovejero, A. (1998). *Las relaciones humanas. Psicología Social teórica y aplicada*. Madrid: Biblioteca Nueva.
- Ovejero, A. (1999). *Las habilidades sociales y su entrenamiento: un enfoque necesariamente psicosocial. Psicothema, 2 (2),*

93-112.

Quiles, M.N.; Morera, M. D. y Rodríguez, R. (2009): *Psicología social: procesos interpersonales*. Madrid: Pirámide.

Roca, E. (2007): *Cómo mejorar las Habilidades Sociales. Programa de asertividad, autoestima e inteligencia emocional*. ACDE Psicología, Valencia.

Rodríguez, M.A. y Estellés, J.C. (2008): *Inteligencia emocional y social en el aula*. Editorial Brief: Valencia.

Simón, P. y Albert. L. (1989): *Las relaciones interpersonales*. Barcelona: Herder.

Soldevila, A. (2009): *Emociónate. Programa de educación emocional*. Madrid: Pirámide.

Tschorne, P. (2005): *Dinámica de grupo en trabajo social*. Salamanca: Amarú

Vallés, A. (1994): *Programa de reforzamiento en las habilidades sociales, autoestima y solución de problemas (I, II, III)*. Madrid: EOS

Vallés, A. y Vallés, C. (1997): *Programa de solución de conflictos interpersonales (I, II, III)*. Madrid: EOS.

Vallés, A. (2009): *La inteligencia emocional de los padres y de los hijos*. Madrid: Pirámide.

Vinyamata, E. (1999): *Manual de prevención y Resolución de Conflictos*. . Barcelona: Ariel.

Watzlawick, P., Beavin, J. y Jackson, D.D. (1991): *Teoría de la comunicación humana. Interacciones, patologías y paradojas*. Barcelona: Herder.

Watzlawick, P., Weakland, J.H. y Fisch, R. (1995): *Cambio. Formación y solución de los problemas humanos*. Barcelona: Herder.

Watzlawick, P. (1995): *El sinsentido del sentido o el sentido del sinsentido*. Barcelona: Herder.

Watzlawick, P. (2003): *El arte de amargarse la vida*. Barcelona: Herder (1ª ed. 4ª imp.).

Zarco, V.; Rodríguez, A.; Martín-Quirós, M.A. y Díaz, F. (2008): *Psicología de los grupos y de las organizaciones*. Madrid: Pirámide.

Recomendacións

Asignaturas que se recomienda cursar simultáneamente

Psicología: Desenvolvemento humano no ciclo vital/O05G220V01301

Psicología: Psicología social/O05G220V01303

Asignaturas que se recomienda haber cursado previamente

Psicología: Psicología básica/O05G220V01103

Sociología: Sociología xeral/O05G220V01203

DATOS IDENTIFICATIVOS**Psicología: Métodos e técnicas de investigación social**

Asignatura	Psicología: Métodos e técnicas de investigación social			
Código	005G220V01403			
Titulación	Grao en Traballo Social			
Descriptores	Creditos ECTS	Seleccione	Curso	Cuatrimestre
	6	FB	2	1c
Lengua	Impartición			
Departamento	Análise e intervención psicosocioeducativa			
Coordinador/a	Domínguez Alonso, José			
Profesorado	Domínguez Alonso, José			
Correo-e	jdalonso@uvigo.es			
Web				
Descrición general	A materia, de carácter obrigatorio incluída no módulo do título de grao denominado "O Traballo Social, conceptos, modelos, teoría e aplicación", está destinada a proporcionar ao alumnado os criterios, os métodos e as técnicas propias da investigación científica no campo do traballador social. Ten como obxectivo global achegar a intervención profesional á práctica diaria, coñecendo e analizando o seu concepto tanto clásico como desde unha perspectiva crítica. Para operar de maneira científica na profesión do Traballo Social é imprescindible que os alumnos coñezan, manexen e analicen as diferentes perspectivas teórico-metodolóxicas da disciplina para garantir unha axeitada intervención. Sen cuestionar que calquera metodoloxía empregada debe estar en consoancia co respecto os Dereitos Humanos, é vital comprender a necesidade da rigorosidade en todos os procesos inmersos na investigación. PSICOLOXÍA. MÉTODOS E TÉCNICAS DE INVESTIGACIÓN SOCIAL é unha materia básica na titulación de Grado de Traballo Social que consta de 6 créditos ECTS. Impártese no segundo curso durante o primeiro cuatrimestre. Con ela introdúcese, no ámbito académico curricular da Titulación de Grado en Traballo Social, á presentación sistemática de contidos " metodoloxías, métodos, técnicas, procedementos e recursos - relacionados con investigación social nos distintos contextos e ámbitos do Traballo Social. As materias de Estatística: Estatística aplicada ás Ciencias Sociais e Psicología: Métodos e Técnicas de Investigación Social complementáanse para responder a esta finalidade.			

Competencias de titulación

Código	
A1	Traballar e valorar de xeito conxunto con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades as súas necesidades, limitacións, dificultades, malestares e circunstancias
A2	Analizar situacións sociais obxecto de intervención, planificar, desenvolver, executar, revisar e avaliar a práctica do traballo social con persoas, familias, grupos, organizacións, e comunidades e con outros profesionais
A5	Administrar e ser responsable, con supervisión e apoio, da propia práctica dentro da organización
A6	Demostrar competencia profesional no exercicio do traballo social
A8	Interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarlles a tomar decisións ben fundamentadas achega das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos, considerando a diversidade cultural -e polo tanto a especificidade das minorías étnicas, culturais, lingüísticas...-, a esixencia de promover a igualdade entre homes e mulleres, a necesidade de tender cara a unha sociedade ambientalmente sustentable e de defender os valores da paz
A9	Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención
A10	Responder a situacións de crise valorando a urxencia das situacións, planificando e desenvolvendo accións para facer fronte ás mesmas e revisando os seus resultados
A11	Interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para conseguir cambios, para promover o desenvolvemento dos mesmos e para mellorar as súas condicións de vida por medio da utilización dos métodos e modelos de Traballo Social, facendo un seguimento con regularidade dos cambios que se producen co fin de preparar a finalización da intervención
A12	Preparar, producir, implementar e avaliar os plans de intervención co sistema cliente e os colegas profesionais negociando o fornecemento de servizos que deben ser empregados e revisando a eficacia dos plans de intervención coas persoas implicadas co fin de adaptalos ás necesidades e circunstancias cambiantes. Considerar os deberes éticos da profesión relativos ao sistema cliente a respecto da confianza, a proximidade, a afectividade, as relacións igualitarias, o respecto á diversidade cultural, etc
A14	Promover o crecemento, desenvolvemento e independencia das persoas identificando as oportunidades para formar e crear grupos, utilizando a programación e as dinámicas de grupos para o crecemento individual e o fortalecemento das habilidades de relación interpersoal; en especial con colectivos con diversidade multicultural (inmigración, emigración de retorno, minorías étnicas...) e coas mulleres, tendo en conta a súa marxinación historicamente condicionada no ámbito da participación social-cultural e nos órganos de decisión e poder (empowerment)

A15	Traballar cos comportamentos que representan un risco para o sistema cliente identificando e avaliando as situacións e circunstancias que configuran o devandito comportamento e elaborando estratexias de modificación dos mesmos
A16	Analizar e sistematizar a información que proporciona o traballo cotián como soporte para revisar e mellorar as estratexias profesionais que deben dar resposta ás situacións sociais emerxentes
A18	Deseñar, implementar e avaliar proxectos de intervención social
A21	Establecer e actuar para a resolución de situacións de risco previa identificación e definición da natureza da mesma
A23	Administrar e ser responsable do seu propio traballo asignando prioridades, cumprindo coas obrigacións profesionais e avaliando a eficacia do propio programa de traballo
A24	Contribuír á administración de recursos e servizos colaborando cos procedementos implicados na súa obtención, supervisando a súa eficacia e asegurando a súa calidade
A25	Xestionar e presentar historias e informes sociais manténdooos completos, fieis, accesibles e actualizados como garantía na toma de decisións e valoracións profesionais; con especial precaución a respecto do dereito dos usuarios e das usuarias á confidencialidade, ao segredo profesional e á protección de datos
A28	Investigar, analizar, avaliar e utilizar o coñecemento actual das mellores prácticas do Traballo Social para revisar e actualizar os propios coñecementos sobre os marcos de traballo
A29	Traballar dentro de estándares acordados para o exercicio do Traballo Social e asegurar o propio desenvolvemento profesional utilizando coñecementos e técnicas profesionais como medio para xustificar decisións, reflexionando criticamente sobre as mesmas e utilizando a supervisión como medio para mellorar e avaliar o exercicio profesional
B1	Capacidade de análise e síntese
B2	Capacidade de organización e planificación
B3	Capacidade reflexiva
B6	Coñecemento da cultura propia da comunidade
B7	Aprendizaxe e dominio de novas tecnoloxías
B8	Capacidade de xestión da información
B9	Resolución de problemas
B10	Toma de decisións
B12	Traballo en equipo de carácter interdisciplinar
B13	Traballo nun contexto internacional
B15	Recoñecemento e respecto á diversidade e á multiculturalidade
B17	Compromiso ético
B19	Adaptación a novas situacións
B20	Creatividade
B22	Iniciativa e espírito emprendedor
B23	Motivación pola calidade

Competencias de materia

Resultados previstos en la materia	Resultados de Formación y Aprendizaje	
1.- Capacidade de aplicar os métodos e técnicas de investigación en Traballo Social ao longo das súas diversas fases.	A1 A2 A9 A21 A28	B1 B2 B8 B9 B13
2.- Capacidade de utilizar os métodos e técnicas de investigación para a avaliación de necesidades, capacidades, oportunidades e riscos das persoas usuarias, para promover cambios, desenvolvementos e mellorar as súas oportunidades vitais.	A10 A11 A15 A21 A28	B1 B6 B9 B10 B12 B15 B19
3.- Coñecer, comprender e avaliar o papel da investigación como indagación e participación reflexiva na construción da realidade social.	A9 A15 A16 A29	B1 B2 B3 B10 B15
4.- Capacidade de analizar e sistematizar a información que proporciona o traballo cotián como base para revisar e mellorar as estratexias profesionais.	A2 A8 A9 A15 A16	B1 B2 B8 B9 B12
5.- Coñecemento e habilidades na busca de información a partir dunha diversidade de fontes.	A12 A14	B3 B7 B19 B20 B23

6.- Desenvolver unha actitude ética en concordancia cos distintos procedementos investigativos e co Traballo Social.	A6 A12 A16 A24 A25	B3 B10 B17 B22
7.- Capacidade de aplicar os métodos e técnicas de valoración, incluíndo os factores que subxacen á selección e verificación da información relevante, a natureza do xuízo profesional e os procesos de avaliación de riscos.	A5 A9 A15 A16 A23	B1 B2 B3 B9 B12 B20 B23
8.- Capacidade de avaliar as diferenzas de punto de vista na recolleita de información e a fiabilidade e importancia da información recollida.	A1 A2 A8 A9 A18	B9 B13 B19 B23

Contidos

Tema	
BLOQUE TEMÁTICO I. FUNDAMENTOS DA INVESTIGACIÓN SOCIAL	Introdución. A Ciencia: concepto, características, clases, obxectivos. O método científico: concepto, etapas, características, orzamentos, requisitos, finalidade, etapas. O método científico nas Ciencias Sociais. Clases de métodos nas Ciencias Sociais: métodos científicos, métodos non científicos.
1. A CIENCIA E O METODO CIENTIFICO.	
2. A INVESTIGACION SOCIAL.	Noción e características. Tipos de investigación social. Elementos da investigación social: teorías, feitos, leis, hipótese, conceptos, constructos. A función das teorías na investigación social. Elaboración de teorías: teorías indutivas, teorías hipotéticas - dedutivas, teorías funcionais, modelos. Fases da investigación social. O proxecto de investigación.
BLOQUE II. PROCESO DA INVESTIGACIÓN SOCIAL	O proxecto de investigación. A formulación do proxecto de investigación. Concepto. Fases do problema: detección; elaboración: consulta bibliográfica, discusión con outros investigadores, elaboración da historia do problema; formulación. Operacionalización do problema de investigación. Categorías de problemas: problemas resolubles, problemas irresolubles. Tipos de problemas que hai que investigar. Aspectos dos problemas a investigar. Importancia do problema. O deseño da investigación. A factibilidade da investigación.
3. ORGANIZACIÓN DA INVESTIGACIÓN.	
4. A PLURALIDADE METODOLÓXICA	Introdución: o debate cualitativo-cuantitativo. Características do enfoque cuantitativo. Características do enfoque cualitativo. Análise comparativa dos dous enfoques: cuantitativo/cualitativo. Utilización dos dous enfoques nunha mesma investigación. Opinión-discusión: Cal dos dous enfoque é o mellor?
BLOQUE TEMÁTICO III. TÉCNICAS DE INVESTIGACIÓN CUANTITATIVAS	Introdución. Concepto e natureza da observación. A observación non estruturada. A observación estruturada. A observación participante. Fases da metodoloxía observacional. A fiabilidade e validez na observación.
5. A OBSERVACIÓN	
6. A ENQUISA	Introdución. Noción e características. Tipos de cuestionarios: segundo os fins científicos, segundo a súa administración ou aplicación, segundo o seu contido e dimensión temporal. Formas e tipos de preguntas: segundo a súa natureza, a súa finalidade e a súa función. Regras para a formulación e redacción das preguntas. Extensión e ordenación do cuestionario. Proba e presentación do cuestionario. Codificación, tabulación e análise. Campos de aplicación.
BLOQUE TEMÁTICO IV. TÉCNICAS DE INVESTIGACIÓN CUALITATIVAS	Introdución. Antecedentes, noción e características. Contribución desde distintas posicións teóricas ao desenvolvemento da entrevista. Clasificación da entrevista. Requisitos, dificultades e regras da entrevista. Investigacións experimentais. Fiabilidade e validez da entrevista.
7. A ENTREVISTA	
8. O GRUPO DE DISCUSIÓN	Introdución. Concepto e características. Reunións e condución de grupos. Técnicas grupais. A dinámica de grupos. Utilidade e deseño. Análise e interpretación.
BLOQUE TEMÁTICO V. INVESTIGACIÓN E PRESENTACIÓN DOS RESULTADOS DA INVESTIGACIÓN	Introdución. Concepto e características. Trazos que definen á Investigación-acción. Proceso da Investigación-acción. Modelos. A investigación-acción-participación. Etapas e fases. Avaliación participativa. Áreas de aplicación.
9. A INVESTIGACIÓN-ACCIÓN.	

Planificación			
	Horas en clase	Horas fuera de clase	Horas totales
Sesión maxistral	15	40	55
Seminarios	15	0	15
Traballos tutelados	0	20	20
Titoría en grupo	7	7	14
Presentacións/exposicións	4	8	12
Probas de tipo test	4	30	34

*Los datos que aparecen en la tabla de planificación son de carácter orientativo, considerando la heterogeneidad de alumnado

Metodoloxía docente	
	Descrición
Sesión maxistral	A sesións maxistrais constitúen o elemento máis importante de transmisión dos coñecementos sobre a disciplina. Por sesións maxistrais cabe entender aquelas en que a docencia se focaliza na exposición dos contidos correspondentes aos distintos temas do programa do curso. O seu obxectivo é proporcionar coñecementos tanto conceptuais como procedimentais acerca dos distintos temas e é por iso que, en función da natureza destes, cumprirá presentar diferentes tipos de explicación (presentación de definicións, exposición de procedementos, desenvolvemento de técnicas de análise). Esta utilizarase puntualmente para clarificar os contidos que revistan maior dificultade técnico - metodolóxica para, a continuación, presentar situacións que exemplifiquen o contido do exposto. En xeral, para asegurar a comprensión e dominio da metodoloxía farase unha introdución a cada tema, con aclaración da terminoloxía e os conceptos máis importantes, achegando un apoio bibliográfico xeral e específico. De todas maneiras o tipo de sesión maxistral vai estar en función dos diferentes bloques do programa xa que algúns deles van esixir por parte do profesor a elaboración dun material máis esquemático. Como complemento, entregaranse unha serie de diagramas que resumen os conceptos fundamentais explicados en cada tema e realizaranse unha serie de exercicios prácticos, de forma intercalada, o que confire á exposición un carácter teórico-práctico que forza necesariamente ao alumno tanto á asimilación coma á participación e discusión. Desenvolverase en gran grupo.
Seminarios	Levásense a cabo actividades enfocadas ao traballo sobre un tema específico que permite profundar nos contidos da materia. Utilizaranse como complemento das sesións maxistrais. Desenvolverase en grupo mediano.
Traballos tutelados	Os estudantes, de maneira individual ou en grupo de 2-4 membros, elaborarán un traballo de investigación sobre un tema específico da materia. Cumpren dous obxectivos básicos, por un lado constitúen un complemento esencial da materia e, por outro, serven de iniciación á práctica da investigación social. No seu desenvolvemento podemos distinguir un nivel teórico, consistente na lectura e comentario da bibliografía sobre o tema, a partir do que os alumnos elaborarán o marco teórico e interpretarán os resultados obtidos, e un nivel práctico correspondente á recollida dos datos e aspectos con el relacionados. Ambos os dous niveis concréntanse na elaboración dun informe de investigación segundo as pautas, procesos e procedementos que se deben seguir ao realizar un traballo social. Este traballo será baixo a dirección e orientación do profesor. Desenvolverase en grupo pequeno
Titoría en grupo	Entrevistas que o alumno/a ou o grupo mantén co profesor para asesoramento e desenvolvemento das actividades desta materia (especialmente o traballo tutelado) e do proceso de aprendizaxe.
Presentacións/exposicións	Exposición por parte do alumnado ante o docente e/ou un grupo de estudantes dun tema sobre contidos da materia ou dos resultados dun traballo, exercicio, proxecto... Pódese levar a cabo de maneira individual ou en grupo.

Atención personalizada	
Metodoloxías	Descrición
Seminarios	Para todas ou calquera das modalidades metodolóxicas sinaladas, o profesor atenderá as dúbidas e consultas dos estudantes en relación aos contidos da materia e / ou vinculadas cos seus estudos e carreira profesional, proporcionandolle orientación, asesoramento, apoio e motivación no proceso de aprendizaxe. Para iso, haberá unha atención personalizada que será de dous tipos: □ Na aula, durante as sesións de grupo pequeno. □ No despacho do profesor, en horario de titoría. Ademais, o alumnado poderá comunicarse co profesor sempre que o necesite a través do correo electrónico ou da plataforma Tema.

Titoría en grupo Para todas ou calquera das modalidades metodolóxicas sinaladas, o profesor atenderá as dúbidas e consultas dos estudantes en relación aos contidos da materia e / ou vinculadas cos seus estudos e carreira profesional, proporcionandolle orientación, asesoramento, apoio e motivación no proceso de aprendizaxe. Para iso, haberá unha atención personalizada que será de dous tipos: □ Na aula, durante as sesións de grupo pequeno. □ No despacho do profesor, en horario de titoría. Ademais, o alumnado poderá comunicarse co profesor sempre que o necesite a través do correo electrónico ou da plataforma Tema.

Avaliación		
	Descrición	Calificación
Seminarios	Nos seminarios levaranse a cabo actividades enfocadas ao traballo sobre un tema específico que permita profundar ou complementar os contidos da materia. Sempre que se considere oportuno, utilizaranse como complemento das clases teóricas. Haberá control de asistencia.	10 Supón un 10 da nota final.
Traballos tutelados	Poderanse realizar en grupo (2 a 4 membros). Cada un dos compoñentes obterá a mesma nota. Na valoración dos traballos tera en conta aspectos e criterios como o rigor científico con que foron desenvolvidas as fases da investigación e a capacidade do alumno para ser creativo e orixinal na forma de presentar, analizar e sintetizar os resultados e as reflexións que realiza sobre eles.	20 Supón un 20 da nota final.
Presentacións/exposicións	Valorarase a presentación dos traballos e as exposicións dos exercicios/actividades solicitadas aos alumnos. Dependendo do carácter do mesmo, a avaliación será individual ou en grupo.	10 Supón un 10 da nota final.
Probas de tipo test	Ao principio do curso proporase ao alumnado un ensino presencial cunha avaliación continua, que constará dunha proba obxectiva, composta por 15-20 preguntas tipo test. Estas probas de avaliación das competencias adquiridas inclúen preguntas pechadas con diferentes alternativas de resposta (elección múltiple, verdadeiro/falso, etc.) Este tipo de avaliación resulta apropiada nunha materia de carácter fundamentalmente metodolóxica como é a que nos ocupa. Isto implica unha comprensión dos conceptos teóricos explicados, tendo en conta que, por un lado, se precisa coñecer o que un termo específico denota e, doutra banda, traballar nunha situación concreta. Desta maneira, evítanse valoracións negadas positivamente como consecuencia dunha mera retención memorística. Para a superación da materia é imprescindible ter realizadas todas as probas.	60 Supón un 60 da nota final.

Otros comentarios sobre la Evaluación

AVALIACIÓN DOS PROCESOS E RESULTADOS DE APRENDIZAXE. CRITERIOS DE AVALIACIÓN

En coherencia coa proposta metodolóxica presentada defendemos unha proposta holística de avaliación. Por unha banda, unha avaliación inicial ou diagnóstica ó inicio de cada unidade temática, mediante a formulación de cuestións abertas relativas ao tema específico que se vai abordar, coa finalidade de sondear os coñecementos previos que os estudantes teñen. En segundo lugar, apostaremos por unha avaliación de proceso, que nos permita facer un seguimento da aprendizaxe dos estudantes, dos progresos do grupo e, na medida que sexa posible (polo número de alumnos/as), de cada individuo. Para facer posible esta avaliación faremos uso da observación sistemática, das titorías e da análise de tarefas. E, por último, a avaliación final na que se terán en conta diferentes aspectos, valorados segundo o grado de asistencia e seguimento por parte dos estudantes, polo que nesta materia contéplanse diferentes opcións para estudantes asistentes e non asistentes.

1.- Criterios específicos de avaliación para ASISTENTES.

Considéranse alumnas/os asistentes os que asistan a un mínimo do 80% das sesións maxistrais e do 80% dos seminarios. As actividades puntuadas son ás seguintes:

1. Probas tipo test (ata 6 puntos).
2. Traballos tutelados (ata 2 puntos). Estableceranse prazos de entrega consensuados entre o profesor e o alumno/a.
3. Seminarios (1 punto). Serán sesións prácticas no laboratorio ou na aula. Veranse diferentes materiais (fontes documentais, recursos informáticos, etc.) relacionados coas temáticas da materia. Controlarase a asistencia.
4. Presentacións/exposicións (ata 1 punto). Valorarase a presentación dos traballos e as exposicións dos exercicios/actividades solicitadas aos alumnos. Dependendo do carácter do mesmo, a avaliación será individual ou en grupo.

Independentemente das puntuacións outorgadas a cada unha das actividades, valorarase a asistencia, participación e actitude (ata 1 punto). A avaliación da docencia de aula levarase a cabo co seguimento das actividades propostas; a avaliación da docencia de prácticas, mediante control da participación, ademais de calquera outro requisito esixido para o seu desenvolvemento.

É obrigatorio realizar todas ás actividades. Para obter unha avaliación positiva e, en consecuencia, superar a materia será preceptivo alcanzar a nota mínima de 3 puntos nas probas tipo test, 1 punto nos traballos tutelados, 0,75 nos seminarios e 0,25 nas presentacións/exposicións. O non obter estas puntuacións supón non ter alcanzado os obxectivos mínimos da materia na súa totalidade.

2.- Criterios específicos de avaliación para NON ASISTENTES.

Deben falar co profesor nas dúas primeiras semanas de clases. As actividades puntuadas son ás seguintes:

1. Proba global tipo test (ata 7 puntos). A proba será similar ás dos asistentes, e o material será o mesmo.
2. Traballo tutelado (ata 3 puntos). Terá que ser presentado por escrito e oralmente ao profesor. Estableceranse prazos de entrega consensuados entre o profesor e o alumno/a.

É obrigatorio realizar todas ás actividades. Para obter unha avaliación positiva e, en consecuencia, para superar a materia será preceptivo alcanzar a nota mínima de 3,5 puntos na proba tipo test e 1,5 no traballo tutelado. O non obter estas puntuacións supón non ter alcanzado os obxectivos mínimos da materia na súa totalidade.

3.- Segunda convocatoria.

As competencias non superadas derivadas da totalidade ou de parte das probas/actividades obxecto de avaliación, poderán ser recuperadas na convocatoria de Xullo.

NOTA IMPORTANTE: A ficha terase que entregar nas dúas primeiras semanas de clases, deixando constancia do tipo de asistencia elixida e grupo.

Bibliografía. Fontes de información

-
- Hernández, R.; Fernández, C. e Baptista, P. (2010), **Metodología de la investigación**, Quinta edición, Guinot, C. (coord.) (2008), **Métodos, técnicas y documentos utilizados en trabajo social**, Anguera, M.T. (2008), **Metodologías cualitativas: Características, procesos y aplicaciones. En M.A. Verdugo, M. Crespo, M. Badía y B. Arias (coords): Metodología en la investigación sobre discapacidad. Introducción al uso d**, Arnau, J. y Bono, R. (2003), **Diseños de investigación aplicados (CD-ROM)**,
-

1.- Básicas:

- CEA, M. A.(1996): *Metodología cuantitativa: Estrategias y técnicas de investigación social*. Madrid: Síntesis Sociología.
- GARCIA FERRANDO, M.; IBAÑEZ, J. & ALVIRA, F.(1992): *El análisis de la realidad social. Métodos y técnicas de investigación*. Madrid: Alianza Universidad Textos.
- RODRIGUEZ, G., GIL, J. & GARCIA, E. (1996): *Metodología de la investigación cualitativa*. Málaga: Aljibe.
- ANDER - EGG, E.(1992): *Introducción a las técnicas de investigación social*. Madrid: Humanitas.
- BABIE, E.(1996): *Manual para la práctica de la investigación social*, Bilbao: Descleé de Brouwer.
- ANGUERA, M. T.(1983): *Manual de prácticas de observación*. Madrid: Trillas.
- ARNAU, J.(1979): *Psicología Experimental. Un enfoque metodológico*. México: Trillas.
- ARNAU, J.(1984): *Diseños experimentales en Psicología y Educación*, Vol. II. México: Trillas.
- BALAN, J. (1975): *Las historias de vida en ciencias sociales. Teoría y técnica*. Buenos Aires: Nueva Visión.

- BLANCHET, A.; GHIGLIONE, R.; MASSONNAT, J. & TROGNON, A.(1989): *Técnicas de investigación en ciencias sociales*, Madrid: Narcea.
- BRIONES, G. (1982): *Métodos y técnicas de investigación para las Ciencias Sociales*. México: Trillas.
- DAVIS, J. A.(1975): *Análisis elemental de encuestas*. México: Trillas.
- DELGADO, A. R. & PRIETO, G.(1997): *Introducción a los métodos de investigación de DELGADO, J. M. & GUTIERREZ, J. (Coords.)(1994): Métodos y técnicas cualitativas de investigación en Ciencias Sociales. Madrid: Síntesis.*
- GARDNER, G.(1981): *Encuestas sociales*. México: Interamericana.
- GRAWITZ, M.(1975): *Métodos y técnicas de las Ciencias Sociales*. Barcelona: Hispano Europea (2 Vols.).
- HERNANDEZ, R; FERNANDEZ, C. & BATISTA, P. (2002): *Metodología de la investigación*. México: McGrawHill.
- KISH, L.(1972): *Muestreo de encuestas*. México: Trillas.
- LOPEZ PEREZ, J.(1981): Los cuestionarios. En J. F. MORALES (Coord.): *Metodología y Teoría de MACRAE, S.(1995): Modelos y métodos para las ciencias del comportamiento, Barcelona: Ariel.*
- MAYNTZ, R.(1975): *Introducción a los métodos de MORGAN, H. H. & COGGER, J. W.(1977): Manual del entrevistador. Madrid: TEA.*
- PADUA, J.(1979): *Técnicas de investigación social aplicadas a las ciencias sociales*. México: Fondo de Cultura Económica.
- PASCUAL LLOBELL, J.; GARCIA PEREZ, J. F. & FRIAS NAVARRO, M. D. (1996): *El diseño y la investigación experimental en Psicología*. Valencia: C.S.V.
- RYAN, A.(1973): *Metodología de las Ciencias Sociales*. Madrid: Euroamérica.
- SELLTIZ, C.(1981): *Métodos de investigación en las relaciones sociales*. Madrid: Rialp.
- SJOBERG, G. & NETT, R.(1980): *Metodología de la investigación social*. México: Trillas.

Recomendacións

Otros comentarios

Recoméndase:

1. Ler o material básico (apuntamentos) antes de asistir ás exposicións maxistrals da aula.
 2. Iniciar canto antes o traballo de investigación, seguindo as titorizacións establecidas.
 3. Estudar o material básico de forma continuada, sen deixalo para a semana anterior ao exame.
 4. Facerlle ao profesor todas as preguntas/consultas que se considere necesario.
-

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Política social				
Asignatura	Política social			
Código	005G220V01404			
Titulación	Grao en Traballo Social			
Descritores	Creditos ECTS	Seleccione	Curso	Cuatrimstre
	6	OB	2	2c
Lengua	Galego			
Impartición				
Departamento	Socioloxía, ciencia política e da administración e filosofía			
Coordinador/a	Fernandez Alvarez, Anton Lois			
Profesorado	Fernandez Alvarez, Anton Lois Lopez Viso, Monica			
Correo-e	alfa@uvigo.es			
Web				
Descrición general	A Política Social é unha materia cuxos contidos son fundamentais na formación dos traballadores sociais, permitindo o coñecemento do marco xeral no que se desenvolven os sistemas de benestar social nos que intervén como profesional. O presente plan de traballo pretende proporcionar coñecementos e elementos de reflexión cos seguintes fins: - estudo dos aspectos conceptuais da política social; - aproximación teórico-metodolóxica ao Estado de Benestar; - confrontar diversas interpretacións da política social; - analizar o estado actual da política social no noso país; - efectos da integración europea e a mundialización das relacións sociais.			

Competencias de titulación

Código	
A1	Traballar e valorar de xeito conxunto con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades as súas necesidades, limitacións, dificultades, malestares e circunstancias
A2	Analizar situacións sociais obxecto de intervención, planificar, desenvolver, executar, revisar e avaliar a práctica do traballo social con persoas, familias, grupos, organizacións, e comunidades e con outros profesionais
A5	Administrar e ser responsable, con supervisión e apoio, da propia práctica dentro da organización
A6	Demostrar competencia profesional no exercicio do traballo social
A8	Interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarlles a tomar decisións ben fundamentadas achega das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos, considerando a diversidade cultural -e polo tanto a especificidade das minorías étnicas, culturais, lingüísticas...-, a existencia de promover a igualdade entre homes e mulleres, a necesidade de tender cara a unha sociedade ambientalmente sustentable e de defender os valores da paz
A9	Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención
A11	Interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para conseguir cambios, para promover o desenvolvemento dos mesmos e para mellorar as súas condicións de vida por medio da utilización dos métodos e modelos de Traballo Social, facendo un seguimento con regularidade dos cambios que se producen co fin de preparar a finalización da intervención
A12	Preparar, producir, implementar e avaliar os plans de intervención co sistema cliente e os colegas profesionais negociando o fornecemento de servizos que deben ser empregados e revisando a eficacia dos plans de intervención coas persoas implicadas co fin de adaptalos ás necesidades e circunstancias cambiantes. Considerar os deberes éticos da profesión relativos ao sistema cliente a respecto da confianza, a proximidade, a afectividade, as relacións igualitarias, o respecto á diversidade cultural, etc
A13	Apoiar o desenvolvemento de redes para facer fronte ás necesidades e traballar a favor dos resultados planificados examinando coas persoas as redes de apoio ás que poidan acceder e desenvolver; en especial, no caso de mulleres (maltratadas, coidadoras habituais de persoas dependentes, enfermas mentais e con outras incapacidades...) e considerando as peculiaridades de Galicia en tanto que é un país con alta dispersión da poboación, agrupación territorial moi diferenciada entre o rural e os espazos urbanos, territorios abandonados e alto envellecemento da poboación (existencia de maiores redes)
A14	Promover o crecemento, desenvolvemento e independencia das persoas identificando as oportunidades para formar e crear grupos, utilizando a programación e as dinámicas de grupos para o crecemento individual e o fortalecemento das habilidades de relación interpersoal; en especial con colectivos con diversidade multicultural (inmigración, emigración de retorno, minorías étnicas...) e coas mulleres, tendo en conta a súa marxinación historicamente condicionada no ámbito da participación social-cultural e nos órganos de decisión e poder (empowerment)
A16	Analizar e sistematizar a información que proporciona o traballo cotián como soporte para revisar e mellorar as estratexias profesionais que deben dar resposta ás situacións sociais emerxentes
A20	Preparar e participar nas reunións de toma de decisións co fin de defender mellor os intereses das persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades

A23	Administrar e ser responsable do seu propio traballo asignando prioridades, cumprindo coas obrigacións profesionais e avaliando a eficacia do propio programa de traballo
A24	Contribuír á administración de recursos e servizos colaborando cos procedementos implicados na súa obtención, supervisando a súa eficacia e asegurando a súa calidade
A26	Traballar de xeito eficaz dentro de sistemas, redes e equipos interdisciplinares e «multiorganizacionais» co propósito de colaborar no establecemento de fins, obxectivos e tempo de duración dos mesmos contribuíndo igualmente a abordar de xeito construtivo os posibles puntos de vista existentes
A27	Participar na administración e dirección de entidades de benestar social
A28	Investigar, analizar, avaliar e utilizar o coñecemento actual das mellores prácticas do Traballo Social para revisar e actualizar os propios coñecementos sobre os marcos de traballo
A29	Traballar dentro de estándares acordados para o exercicio do Traballo Social e asegurar o propio desenvolvemento profesional utilizando coñecementos e técnicas profesionais como medio para xustificar decisións, reflexionando criticamente sobre as mesmas e utilizando a supervisión como medio para mellorar e avaliar o exercicio profesional
A30	Xestionar conflitos, dilemas e problemas éticos complexos identificando os mesmos, deseñando estratexias de superación e reflexionando sobre os seus resultados
A31	Contribuír á promoción das mellores prácticas do Traballo Social participando no desenvolvemento e análise das políticas que se implementan
B1	Capacidade de análise e síntese
B2	Capacidade de organización e planificación
B3	Capacidade reflexiva
B4	Comunicación oral e escrita nas linguas nativas
B6	Coñecemento da cultura propia da comunidade
B7	Aprendizaxe e dominio de novas tecnoloxías
B8	Capacidade de xestión da información
B9	Resolución de problemas
B10	Toma de decisións
B11	Traballo en e con equipos diversos
B12	Traballo en equipo de carácter interdisciplinar
B13	Traballo nun contexto internacional
B14	Habilidades nas relacións interpersoais
B15	Recoñecemento e respecto á diversidade e á multiculturalidade
B16	Razoamento crítico
B17	Compromiso ético
B18	Aprendizaxe autónoma
B20	Creatividade
B24	Sensibilidade cara a temas medio ambientais, igualdade entre home e mulleres, cultura da paz, etc.

Competencias de materia

Resultados previstos en la materia	Resultados de Formación y Aprendizaje	
Coñecer os fundamentos e compoñentes da Política Social como disciplina académica e a súa relación histórica co Traballo Social	A5 A12 A27 A31	B1 B3
Coñecemento e comprensión do proceso histórico de reforma social, e as orixes, desenvolvemento, crise e reformulación do Estado do Benestar.	A8 A24 A27	B17 B24
Coñecementos básicos das distintas concepcións ideolóxicas do Estado do Benestar.	A24 A31	B3 B13 B15
Coñecemento da xénese, evolución e consolidación do Estado do Benestar no Estado español.	A13 A27	B1 B3 B6 B8
Traballar para a eliminación das barreiras, desigualdades e inxustizas que existen na sociedade.	A1 A9 A20	B9 B16
Capacidade para analizar e valorar a influencia social e o pensamento social e as súas implicacións no Traballo Social.	A6 A28 A31	B3 B17 B24
Ser capaz de comprender e valorar distintos discursos.	A2 A20 A26	B12 B14 B15

Ser capaz de procurar o coñecemento a través de distintas vías.	A14 A28	B7 B8 B11 B20
Ser capaz de percibir e interpretar acontecementos con flexibilidade.	A11	B3 B16
Capacidade para desenvolver criterios de avaliación e aplicalos ao proceso de aprendizaxe.	A2 A29	B3 B16 B18
Habilidade para dialogar e chegar a acordos en traballos en grupo.	A12 A16 A23 A30	B2 B10
Demostrar habilidade na expresión oral de ideas propias e análises reflexivas en público.		B3 B4

Contidos

Tema	
1. Fundamentos históricos e teóricos da política social.	Que é a Política Social? As distintas políticas sociais.
2. O Estado do benestar: concepto e antecedentes	Antecedentes históricos. caracterización do Estado de Benestar: precedentes e manifestación plena. Política social do Estado de Benestar: posicións dominantes.
3. Cuestionamiento do Estado de benestar e a súa política social	A "crise" do Estado do Benestar. Cuestionamiento dos alicerces teóricos do Estado do Benestar. Precedentes e generalización da crítica nos anos oitenta. .
4. Principais propostas teórico-políticas á crise do Estado de benestar I	A crítica neoconservadora do Estado social: Crítica filosófica; Crítica dos dereitos individuais; Crítica utilitarista.
5. Principais propostas teórico-políticas á crise do Estado de benestar II	A "crítica da esquerda" do Estado social: Enfoque funcionalista. Enfoque conflictualista.
6. A política social española	Antecedentes históricos da política social en España. A política de Benestar na España democrática. Evolución e futuro.
7. Transformacións sociais actuais e as políticas sociais	O futuro do Estado do Benestar na sociedade informacional. Política social e globalización. Política social e exclusión social.

Planificación

	Horas en clase	Horas fuera de clase	Horas totales
Sesión maxistral	22	18	40
Seminarios	8	8	16
Presentacións/exposicións	7	13	20
Titoría en grupo	8	8	16
Prácticas autónomas a través de TIC	0	10	10
Probos de tipo test	1	15	16
Traballos e proxectos	1	15	16
Probos de resposta curta	1	15	16

*Los datos que aparecen en la tabla de planificación son de carácter orientativo, considerando la heterogeneidad de alumnado

Metodoloxía docente

	Descrición
Sesión maxistral	Exposición, por parte da docente, dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, das bases teóricas e/ou das directrices dun traballo, do exercicio ou do proxecto a desenvolver polo/a estudante.
Seminarios	Actividades enfocadas ao traballo sobre un tema específico, que permiten afondar ou complementar os contidos da materia. Pódense empregar como complemento das clases teóricas.
Presentacións/exposicións	Exposición, por parte do alumnado, ante a docente e/ou un grupo de estudantes, dun tema sobre contidos da materia ou dos resultados dun traballo, exercicio, proxecto etc. Pódese levar a cabo de maneira individual ou en grupo.
Titoría en grupo	Entrevistas que o/a alumno/a mantén coa profesora da materia para o asesoramento/desenvolvemento de actividades da materia e do proceso de aprendizaxe.
Prácticas autónomas a través de TIC	Actividades de aplicación dos coñecementos a situacións concretas e de adquisición de habilidades básicas e procedementais relacionadas coa materia obxecto de estudo. Desenvólvense a través das TIC de maneira autónoma (Programa TEMA http://fatic.uvigo.es).

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Presentacións/exposicións	Tempo reservado para atender e resolver as dúbidas do alumnado. Manteranse entrevistas para o asesoramento e o desenvolvemento de actividades da materia e o proceso de aprendizaxe. A atención poderá ser individual ou en grupos reducidos, en función do lugar e o seu carácter.
Titoría en grupo	Tempo reservado para atender e resolver as dúbidas do alumnado. Manteranse entrevistas para o asesoramento e o desenvolvemento de actividades da materia e o proceso de aprendizaxe. A atención poderá ser individual ou en grupos reducidos, en función do lugar e o seu carácter.
Seminarios	Tempo reservado para atender e resolver as dúbidas do alumnado. Manteranse entrevistas para o asesoramento e o desenvolvemento de actividades da materia e o proceso de aprendizaxe. A atención poderá ser individual ou en grupos reducidos, en función do lugar e o seu carácter.
Pruebas	Descrición
Traballos e proxectos	Tempo reservado para atender e resolver as dúbidas do alumnado. Manteranse entrevistas para o asesoramento e o desenvolvemento de actividades da materia e o proceso de aprendizaxe. A atención poderá ser individual ou en grupos reducidos, en función do lugar e o seu carácter.

Avaliación		
	Descrición	Calificación
Sesión maxistral	Participación na sesión.	0
Seminarios	Achega da documentación (busca, lectura, traballo) ao resto dos participantes.	10
Presentacións/exposicións	Expoñer o traballo ao resto de compañeiras/os (con medios audiovisuais). Defender publicamente o seu traballo, é dicir, debe responder as preguntas e as críticas dos seus compañeiros e compañeiras, e da docente. Poderá explicar, a modo de conclusión, os problemas cos que se topou durante a elaboración do traballo.	10
Titoría en grupo	Asistencia e participación nas entrevistas que o/a estudante mantén coa profesora da materia para o asesoramento/desenvolvemento de actividades da materia e do proceso de aprendizaxe.	0
Prácticas autónomas a través de TIC	Realizar as actividades propostas a través da plataforma virtual Tem@.	15
Probas de tipo test	Realización da proba.	40
Traballos e proxectos	Realización e entrega do traballo a partir do guión porporcionado pola docente.	5
Probas de resposta curta	Realización da proba.	20

Otros comentarios sobre la Evaluación

A avaliación da/os estudantes matriculadas/os na materia farase atendendo aos criterios explicitados nesta guía.

a) Avaliación asistentes

Esta modalidade implica:

- Asistencia (mínimo un 80%) e participación activa (sesión maxistral, seminarios e tutorías) (1 punto).
- Conexión e realización das tarefas requiridas no Programa TEMA. <http://faitic.uvigo.é/> (1.5 puntos).
- Exposición dun traballo que deberán entregar por escrito (1.5 puntos). Entregarase documentación con pautas e prazos para realización do traballo.
- Realización dun exame escrito. Modelo A (6 puntos).

A/os alumna/os que entreguen os traballos e tarefas fóra dos prazos acordados non se lles computará esa parte da cualificación en cada caso. O cumprimento e superación desta modalidade exime ao estudante de responder ás preguntas relativas á parte non asistencial no exame final do curso. Antes da convocatoria oficial do exame publicarase unha lista, só coas cualificacións obtidas por quen libere o apartado práctico desta modalidade asistencial. Esta puntuación será sumada posteriormente á obtida no exame da primeira convocatoria e, no seu caso, a segunda convocatoria (*).

b) Avaliación non asistentes

Esta modalidade implica:

- Conexión e realización das tarefas requiridas no Programa TEMA <http://faitic.uvigo.é/>. Estableceranse prazos de

entrega (1.5 puntos). (*)

- Realización dun exame escrito. Modelo B (7.5 puntos).
- Realización e entrega de dous comentarios críticos sobre unha selección de lecturas. A comezo de curso deixaráselle na plataforma TEMA a documentación coa relación de lecturas, así como as pautas e os prazos de entrega.
- Responder ás preguntas específicas sobre as lecturas no exame (1 punto).

* As actividades ou probas non superadas ó longo do cuadrimestre poderán ser recuperadas na convocatoria de xullo.

* Ao alumnado que supere en primeira convocatoria a parte práctica (convocatoria de Maio) reservaráselle a nota desta parte para a segunda convocatoria (Xullo) e ata a convocatoria de Decembro. Só se gardarán as notas da parte práctica. Non da parte teórica. Non se gardarán notas dun curso a outro.

Bibliografía. Fontes de información

ARRIBA GONZÁLEZ DE DURANA, A., **El concepto de exclusión en política social**, Documento de Trabajo 02-01, 2002,

CONTRERAS PELÁEZ, F. J., **Defensa del Estado Social**, 1996,

T. FERNÁNDEZ GARCÍA Y Y. M. DE LA FUENTE, **Política Social y Trabajo Social**, 2009,

GARCÍA-PELAYO, M., **Las transformaciones del Estado contemporáneo**, 1977,

MONTAGUT, T., **Política Social**, 2000,

MORENO, L., **Reformas de las políticas del bienestar**, 2009,

NAVARRO, V., **Bienestar insuficiente, democracia incompleta. De lo que no se habla en nuestro país.**, 2003,

RUBIO LARA, M. J., **El Estado Liberal y el Estado Liberal-Democrático** en A. DE BLAS GUERRERO, M. J. RUBIO LARA y J. DE ANDRÉS SANZ, **Teoría del Estado**, 2003,

RUBIO LARA, M. J., **El Estado de Bienestar** en A. DE BLAS GUERRERO, M. J. RUBIO LARA y J. DE ANDRÉS SANZ, 2003,

SODARO, M., **Política y Ciencia Política. Una introducción**, 2006,

VELARDE FUERTES. J. y CERCAS ALONSO, A., **El Estado del Bienestar.**, 1999,

RUBIO LARA, M. J.: El Estado Liberal y el Estado Liberal-Democrático en A. DE BLAS GUERRERO, M. J. RUBIO LARA y J. DE ANDRÉS SANZ, Teoría del Estado, UNED, 2003.

1. SODARO, M.: *Política y Ciencia Política. Una introducción*. McGraw-Hill, 2006 (Cap. 13).

Recomendacións

Otros comentarios

A comezos de curso e sempre antes de finais de outubro, as e os estudantes deberán dispor na plataforma TEMA dunha dirección de correo electrónico e unha fotografía.

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Saúde, dependencia e vulnerabilidade				
Asignatura	Saúde, dependencia e vulnerabilidade			
Código	O05G220V01405			
Titulación	Grao en Traballo Social			
Descritores	Creditos ECTS	Seleccione	Curso	Cuatrimestre
	6	OB	2	2c
Lengua Impartición				
Departamento	Análise e intervención psicosocioeducativa			
Coordinador/a	Vazquez Vazquez, Miguel Angel			
Profesorado	Vazquez Vazquez, Miguel Angel			
Correo-e	mvazquezv@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral	(*)Esta materia es clave dentro de la titulación y servirá para fundamentar los conocimientos en torno a la salud, la dependencia y la vulnerabilidad del individuo.			

Competencias de titulación	
Código	
A1	Traballar e valorar de xeito conxunto con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades as súas necesidades, limitacións, dificultades, malestares e circunstancias
A2	Analizar situacións sociais obxecto de intervención, planificar, desenvolver, executar, revisar e avaliar a práctica do traballo social con persoas, familias, grupos, organizacións, e comunidades e con outros profesionais
A3	Traballar coas persoas para que sexan autosuficientes e con capacidade para manifestar as súas necesidades, desexos, puntos de vista e circunstancias
A4	Actuar preventivamente e na resolución das situacións de risco para a cidadanía, para si mesmo/a e para os colegas de profesión
A8	Interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarlles a tomar decisións ben fundamentadas achega das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos, considerando a diversidade cultural -e polo tanto a especificidade das minorías étnicas, culturais, lingüísticas...-, a esixencia de promover a igualdade entre homes e mulleres, a necesidade de tender cara a unha sociedade ambientalmente sustentable e de defender os valores da paz
A9	Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención
A11	Interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para conseguir cambios, para promover o desenvolvemento dos mesmos e para mellorar as súas condicións de vida por medio da utilización dos métodos e modelos de Traballo Social, facendo un seguimento con regularidade dos cambios que se producen co fin de preparar a finalización da intervención
A14	Promover o crecemento, desenvolvemento e independencia das persoas identificando as oportunidades para formar e crear grupos, utilizando a programación e as dinámicas de grupos para o crecemento individual e o fortalecemento das habilidades de relación interpersoal; en especial con colectivos con diversidade multicultural (inmigración, emigración de retorno, minorías étnicas...) e coas mulleres, tendo en conta a súa marxinación historicamente condicionada no ámbito da participación social-cultural e nos órganos de decisión e poder (empowerment)
A15	Traballar cos comportamentos que representan un risco para o sistema cliente identificando e avaliando as situacións e circunstancias que configuran o devandito comportamento e elaborando estratexias de modificación dos mesmos
A18	Deseñar, implementar e avaliar proxectos de intervención social
A30	Xestionar conflitos, dilemas e problemas éticos complexos identificando os mesmos, deseñando estratexias de superación e reflexionando sobre os seus resultados
B1	Capacidade de análise e síntese
B2	Capacidade de organización e planificación
B3	Capacidade reflexiva
B8	Capacidade de xestión da información
B9	Resolución de problemas
B10	Toma de decisións
B12	Traballo en equipo de carácter interdisciplinar
B15	Recoñecemento e respecto á diversidade e á multiculturalidade
B19	Adaptación a novas situacións
B23	Motivación pola calidade

Competencias de materia	
Resultados previstos en la materia	Resultados de Formación y Aprendizaje

Coñecer os principios básicos da saúde e as situacións de risco cara a enfermidade física, mental, psíquica que xenera situacións de necesidade de apoio por outras persoas; e da diversidade funcional.	A2 A4 A18	B9 B12 B15
Conocer e comprender o que corresponde a situacións de enfermidade (patoloxías comúns) e de saúde e as repercusións destas situacións na vida das persoas e dos seus coidadores.	A1 A9	B10
Identificar e valorar os problemas e as necesidades sociosanitarias vinculadas a patoloxía e os problemas de saúde nas persoas, seus coidadores e na Sociedade.	A8 A9	B8 B9
Recoñecer as características dos problemas máis graves de saúde biopsicosocial que dan lugar a situacións de "fraxilidade" (frailty), vulnerabilidade persoal e as necesidades fundamentais de atención e apoio sociais, con especial referencia as discapacidades, e a dependencia física e neuropsiquiátrica.	A4 A11	B19
Identificar, valorar e prever (diagnóstico sociosanitario no Traballo social) as necesidades sociais e sociosanitarias vinculadas os problemas de saúde e a súa repercusión na vida cotiá das persoas afectadas e o seus coidadores.	A11 A15	B1 B9
Reconocer e manexar as características e consecuencias derivadas dos problemas de saúde que dan lugar as necesidades de atención y apoio sociais, con especial referencia as discapacidades, as situacións de dependencia, e os problemas de saúde mental e física.	A1 A3 A14 A30	B1 B2 B3 B23

Contidos

Tema

1. Conceptos relacionados con saúde, a vulnerabilidade e a dependencia. A Discapacidade e a diversidade funcional.	1.1. Causas clínicas e biopsicosociais da enfermidade, fraxilidade e dependencia.
2. Epidemioloxía. Bases de datos e Sistemas de información en España e en Galicia.	2.1 Análisis das patoloxías máis prevalentes en España
3. Introducción as causas e consecuencias da resiliencia, da dependencia, da discapacidade e da deficiencia. A sociedade e as respostas específicas.	3.1 Enfermidade e atención sociosanitaria.
4. Síndromes neurodexenerativos comúns.	4.1 Identificación de síndromes en Traballo Sociosanitario.
5. Síndromes físicos que causan vulnerabilidade e dependencia.	5.1 Enfermidades que afectan a función física. Etiopatoxenia da inmovilidade.
6. Enfermidades mentais e diversidade funcional mental.	6.1 Enfermidades neuropsiquiátricas e xeriatricas máis prevalentes
7. Intervención transdisciplinar en Traballo Social na dependencia. A prevención da dependencia e da vulnerabilidade.	7.1 Promoción da autonomía e a rehabilitación social e sanitaria
8. Os Trastornos emocionais, a vulnerabilidade e a dependencia.	8.1 Patoloxías derivadas das dependencias no doente e nos coidadores
9. Recursos específicos de longa estada e de día. Os Programas de apoio. O papel dos coidadores e das familias.	9.1 Atención Sociosanitaria en España
10. A intervención paliativa en Traballo Social.	10.1 Intervención Social en paliativos
11. Técnicas e ferramentas de Valoración da saúde e da dependencia.	11.1. Valoración sociosanitaria.
12. Dependencia e emprego.	12.0 Análise do entorno laboral sociosanitario e emprego profesional
13. Malos tratos en persoas en situación de dependencia. Intervención sociosanitaria: Guías e Protocolos.	13. 1. Guías de Boas prácticas en Intervención Sociosanitaria nos diferentes contextos.

Planificación

	Horas en clase	Horas fuera de clase	Horas totales
Actividades introductorias	2	0	2
Sesión maxistral	20	34	54
Traballos tutelados	4	36	40
Estudo de casos/análises de situacións	6	0	6
Saídas de estudo/prácticas de campo	9	0	9
Presentacións/exposicións	7	14	21
Probos de resposta curta	2	16	18

*Los datos que aparecen en la tabla de planificación son de carácter orientativo, considerando la heterogeneidad de alumnado

Metodoloxía docente

Descrición

Actividades introductorias	Presentacion da materia. como desenvolveremos a asignatura ao longo do curso, os materiais de traballo, os recursos de estudo e preparacion de Traballos, e a avaliacion de coñecementos e competencias.
Sesión maxistral	Presentacion teórica e práctica de Temas e actividades claves que poidan incluír, entre outras, debates, lecturas e análise de textos. Entrega de materiais, establecemento de pautas de análise e documentación. Tamén sesións organizativas de carácter xeral sobre as actividades que debe realizar o Alumnado.
Traballos tutelados	O/A estudante, de maneira individual ou en grupo, elabora un documento e fai a súa presentación temática, apoiado mediante Tutorías individualizadas ou Grupais, e distribúense a traveso de wikis ou pola plataforma Tema.
Estudo de casos/análises de situacións	Actividades prácticas de estudo de casos clínicos reais no eido sociosanitario, e que constitúen tarefas comúns no Traballo Sociosanitario. (grupo medio)
Saídas de estudo/prácticas de campo	Defínirase un contexto real o que o Alumnado poderá visitar, e interaccionar con Profesionais, familiares e persoas con dependencias por causas clínicas e sociosanitarias
Presentacións/exposicións	Presentacións orais por parte do Alumnado de traballos previamente titorizados. (grupo mediano)

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Sesión maxistral	O Alumnado poderá resolver as cuestións e dúbidas, mesmo de carácter académico como profesional previas as presentacións e posteriores mediante Tutorías, correo electrónico e tamén na Plataforma Tema.
Presentacións/exposicións	O Alumnado poderá resolver as cuestións e dúbidas, mesmo de carácter académico como profesional previas as presentacións e posteriores mediante Tutorías, correo electrónico e tamén na Plataforma Tema.
Traballos tutelados	O Alumnado poderá resolver as cuestións e dúbidas, mesmo de carácter académico como profesional previas as presentacións e posteriores mediante Tutorías, correo electrónico e tamén na Plataforma Tema.

Avaliación

	Descrición	Calificación
Saídas de estudo/prácticas de campo	A realización da práctica de Visita técnica considérase factor de aprendizaxe de competencias sobre Recursos de Atención. Trala visita faise unha avaliación de coñecementos	10
Presentacións/exposicións	Avaliase os contidos, a revisión bibliográfica, e a exposición ou presentación do Tema traballado.	35
Probas de resposta curta	Proba na que se valorarán as competencias adquiridas durante o curso.	55

Otros comentarios sobre la Evaluación

Alumnado no presencial: A superación de coñecementos terase demostrada cando se supere a proba escrita (cunha carga do 75%) e dos Traballos tutelados (25%), precisándose un mínimo dun 50% en cada apartado para ter demostrada a adquisición de competencias. No caso de realizar a Visita Técnica mediante a saída de estudo, o peso da proba test na avaliación será do 65%.

Segunda convocatoria: No caso de superar una das partes da materia conservarase a súa calificación no mesmo ano académico. Deberán superarse as probas nas que non se obtuviera unha calificación mínima do 50% da valoración que lle corresponde.

Bibliografía. Fontes de información

J.J. Arechederra; P.P. Ayuso; J. Choza y J. Vicente, **Bioética, Psiquiatría y Derechos Humanos**, International Marketing and Communications S.A.,
 Juan Méjica García y Julio Bobes García, **Autonomía Personal y Situaciones de Dependencia. La ley de Dependencia para Profesionales Sanitarios**, Editorial Just in Time S.L.,
Manual diagnóstico y estadístico de los trastornos mentales. DSM-IV-TR, Masson S.A.,
 Serra-Mestres, J., **Valoración neuropsiquiátrica en las demencias y otros trastornos cognitivos.**, Ed GLOSA.,
 Fernández-Ballesteros, R. (directora), **Psicogerontología. Perspectivas europeas para un mundo que envejece.**, Ed Piramide,
 Martínez Rodríguez, T., **Centros de Atención Diurna para Personas Mayores. Atención a las situaciones de fragilidad y dependencia**, Editorial Panamericana,

Amor Pan. J. R., **Bioética y Dependencia.**, Obra Social CAIXAGALICIA,,
 Portal Mayores, **Web sobre Persoas Maiores**, IMSERSO,
 Castañeda García, P. J.; .Castañeda Martínez, F., **Vejez, dependencia y salud: guía práctica de gerontología.**, Editorial Pirámide.,
 Caballer Mellado, V.; Ramírez Pollo, P. y Vivas Couselo D., **Valoración de la dependencia.**, Ediciones Pirámide.Grupo ANAYA S.A.,
 Portal da Sociedade Española de Xeriatría e Xerontoloxía, <http://www.segg.es>, SEGG,
 Varios Autores., **Guía Didáctica. Saber envejecer. Prevenir la dependencia.**, Sociedad Española de Geriátría y Gerontología.,
 Ministerio de Sanidad, Política Social e Igualdad, <http://www.observatoriodeladiscapacidad.es/>, Observatorio Estatal da Discapacidade,
 VVAA, **Informe Olivenza 2010.Las personas con discapacidad en España**, OED,
 Panorámica de la Discapacidad en España, **Cifras INE. Encuesta de discapacidad en España**, INE-Ministerio de Sanidad, Política Social e Igualdad,
 VVAA, **Claves para la construcción del espacio sociosanitario en España**, Antares Consulting,
 ASOCIACIÓN ESTATAL DE DIRECTORAS Y GERENTES DE SERVICIOS SOCIALES, **VI DICTAMEN DE ENERO DE 2011**, Observatorio para el desarrollo de la Ley de promoción de la autonomía personal y atención a las per,
 Fauci, A et Al., **Harrison Principios de Medicina Interna 17 Ed**, Mc Graw Hill Intermaericana,
 Real Academia de Medicina e Cirurxia de GALicia, **Diccionario de Termos Medicos**, RAMCG,

Recomendacións

Asignaturas que continúan el temario

Habilidades, técnicas e instrumentos en traballo social/O05G220V01601

Asignaturas que se recomienda cursar simultáneamente

Psicoloxía: Desenvolvemento humano no ciclo vital/O05G220V01301

Ética e traballo social/O05G220V01502

Servizos sociais especializados II/O05G220V01406

Asignaturas que se recomienda haber cursado previamente

Psicoloxía: Desenvolvemento humano no ciclo vital/O05G220V01301

Otros comentarios

Recomendáse de interese para complementar a formación en Saúde, cursar a materia de Xeriatría para Traballo Social, dado que unha boa parte da patoloxía causante de situacións de fragilidade, dependencia e vulnerabilidade acontece nas fases finais da vida, e ten máis prevalencia nas idades avanzadas.

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Servizos sociais especializados II				
Asignatura	Servizos sociais especializados II			
Código	005G220V01406			
Titulación	Grao en Traballo Social			
Descritores	Creditos ECTS	Seleccione	Curso	Cuatrimestre
	6	OB	2	2c
Lengua Impartición	Galego			
Departamento	Análise e intervención psicosocioeducativa			
Coordinador/a	Mendez Rodriguez, María José			
Profesorado	Mendez Rodriguez, María José Solar Rivera, María Mercedes			
Correo-e	mariamanzanoed@hotmail.com			
Web				
Descrición general	Os Servizos Sociais, entendidos como instrumentos da política social que actúan sobre as necesidades sociais, son de máximo interese para @s alum@os constituir un dos campos máis importantes da súa actividade profesional. Coñecer e comprender o obxecto, mecanismo de actuación, modo de provisión dos servizos sociais especializados dirixidos a infancia e adolescencia,; muller; familia, emigrantes retornados e inmigrantes, resultan imprescindibles para o desempeño profesional do Traballo Social.			

Competencias de titulación	
Código	
A1	Traballar e valorar de xeito conxunto con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades as súas necesidades, limitacións, dificultades, malestares e circunstancias
A2	Analizar situacións sociais obxecto de intervención, planificar, desenvolver, executar, revisar e avaliar a práctica do traballo social con persoas, familias, grupos, organizacións, e comunidades e con outros profesionais
A3	Traballar coas persoas para que sexan autosuficientes e con capacidade para manifestar as súas necesidades, desexos, puntos de vista e circunstancias
A4	Actuar preventivamente e na resolución das situacións de risco para a cidadanía, para si mesmo/a e para os colegas de profesión
A6	Demostrar competencia profesional no exercicio do traballo social
A7	Establecer relacións profesionais co fin de identificar a forma máis adecuada de intervención
A8	Interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarlles a tomar decisións ben fundamentadas achega das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos, considerando a diversidade cultural -e polo tanto a especificidade das minorías étnicas, culturais, lingüísticas...-, a existencia de promover a igualdade entre homes e mulleres, a necesidade de tender cara a unha sociedade ambientalmente sustentable e de defender os valores da paz
A9	Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención
A10	Responder a situacións de crise valorando a urxencia das situacións, planificando e desenvolvendo accións para facer fronte ás mesmas e revisando os seus resultados
A12	Preparar, producir, implementar e avaliar os plans de intervención co sistema cliente e os colegas profesionais negociando o fornecemento de servizos que deben ser empregados e revisando a eficacia dos plans de intervención coas persoas implicadas co fin de adaptalos ás necesidades e circunstancias cambiantes. Considerar os deberes éticos da profesión relativos ao sistema cliente a respecto da confianza, a proximidade, a afectividade, as relacións igualitarias, o respecto á diversidade cultural, etc
A19	Defender as persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades e actuar no seu nome se a situación o requirir
A21	Establecer e actuar para a resolución de situacións de risco previa identificación e definición da natureza da mesma
A24	Contribuír á administración de recursos e servizos colaborando cos procedementos implicados na súa obtención, supervisando a súa eficacia e asegurando a súa calidade
A31	Contribuír á promoción das mellores prácticas do Traballo Social participando no desenvolvemento e análise das políticas que se implementan
B1	Capacidade de análise e síntese
B2	Capacidade de organización e planificación
B3	Capacidade reflexiva
B18	Aprendizaxe autónoma

Competencias de materia	
Resultados previstos en la materia	Resultados de Formación y Aprendizaje
Traballar e valorar de xeito conxunto con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades as súas necesidades, limitacións, dificultades, malestares e circunstancias	A1

Analizar situacións sociais obxecto de intervención, planificar, desenvolver, executar, revisar e avaliar a práctica do traballo social con persoas, familias, grupos, organizacións, e comunidades e con outros profesionais	A2
Traballar coas persoas para que sexan autosuficientes e con capacidade para manifestar as súas necesidades, desexos, puntos de vista e circunstancias	A3
Actuar preventivamente e na resolución das situacións de risco para a cidadanía, para si mesmo/a e para os colegas de profesión	A4
Demostrar competencia profesional no exercicio do traballo social	A6
Establecer relacións profesionais co fin de identificar a forma máis adecuada de intervención	A7
Interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarlles a tomar decisións ben fundamentadas achega das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos, considerando a diversidade cultural -e polo tanto a especificidade das minorías étnicas, culturais, lingüísticas...-, a existencia de promover a igualdade entre homes e mulleres, a necesidade de tender cara a unha sociedade ambientalmente sustentable e de defender os valores da paz	A8
Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención	A9
Responder a situacións de crise valorando a urxencia das situacións, planificando e desenvolvendo accións para facer fronte ás mesmas e revisando os seus resultados	A10
Preparar, producir, implementar e avaliar os plans de intervención co sistema cliente e os colegas profesionais negociando o fornecemento de servizos que deben ser empregados e revisando a eficacia dos plans de intervención coas persoas implicadas co fin de adaptalos ás necesidades e circunstancias cambiantes. Considerar os deberes éticos da profesión relativos ao sistema cliente a respecto da confianza, a proximidade, a afectividade, as relacións igualitarias, o respecto á diversidade cultural, et	A12
Defender as persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades e actuar no seu nome se a situación o requirir	A19
Establecer e actuar para a resolución de situacións de risco previa identificación e definición da natureza da mesma	A21
Contribuír á administración de recursos e servizos colaborando cos procedementos implicados na súa obtención, supervisando a súa eficacia e asegurando a súa calidade	A24
Contribuír á promoción das mellores prácticas do Traballo Social participando no desenvolvemento e análise das políticas que se implementan	A31
Capacidade de análise e síntese	B1
Capacidade de organización e planificación	B2
Capacidade reflexiva	B3
Aprendizaxe autónoma	B18

Contidos

Tema	
Tema 1: Familia, Infancia e Adolescencia	Normativa Servizos, programas e prestacións.
Tema 2: Muller.	Normativa Servizos, programas e prestacións
Tema 3: Inmigrantes i emigrantes retornados.	Servizos, programas e prestacións.
Tema 4: Introducción as aplicacións informáticas do MATIASS e SIUSS.	- Manual de Traballo, Información e Asesoramento de Servizos Sociais. - Sistema Informático de Usuarios de Servizos Sociais.

Planificación

	Horas en clase	Horas fuera de clase	Horas totales
Seminarios	14	12	26
Presentacións/exposicións	3	5	8
Saídas de estudo/prácticas de campo	0	6	6
Traballos tutelados	6	12	18
Actividades introdutorias	2	6	8
Sesión maxistral	20	32	52
Probas de tipo test	2	30	32

*Los datos que aparecen en la tabla de planificación son de carácter orientativo, considerando la heterogeneidad de alumnado

Metodoloxía docente

	Descrición
Seminarios	Actividades enfocadas ao traballo sobre un tema específico, que permiten afondar ou complementar os contidos da materia. Pódense empregar como complemento das clases teóricas.

Presentacións/exposicións	Exposición por parte do alumnado ante o docente e/ou un grupo de estudantes dun tema sobre contidos da materia ou dos resultados dun traballo, exercicio, proxecto... Pódese levar a cabo de maneira individual ou en grupo.
Saídas de estudo/prácticas de campo	Actividades de aplicación dos coñecementos a situacións concretas e de adquisición de habilidades básicas e procedimentais relacionadas coa materia obxecto de estudo. Desenvólvense en espazos non académicos exteriores. Entre elas pódense citar prácticas de campo, visitas a eventos, centros de investigación, empresas, institucións... de interese académico-profesional para o alumno.
Traballos tutelados	O estudante, de maneira individual ou en grupo, elabora un documento sobre a temática da materia ou prepara seminarios, investigacións, memorias, ensaios, resumos de lecturas, conferencias, etc. Xeralmente trátase dunha actividade autónoma do/s estudante/s que inclúe a procura e recollida de información, lectura e manexo de bibliografía, redacción...
Actividades introdutorias	Actividades encamiñadas a tomar contacto e reunir información sobre o alumnado, así como a presentar a materia.
Sesión maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudante

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Presentacións/exposicións	Actividade académica desenvolvida polo profesorado, individual ou en pequeno grupo, que ten como finalidade atender as necesidades e consultas do alumnado relacionadas co estudo e/ou temas vinculados coa materia, proporcionándolle orientación, apoio e motivación no proceso de aprendizaxe. Esta actividade pode desenvolverse de forma presencial (directamente na aula e nos momentos que o profesor ten asignados a titorías de despacho) ou de forma non presencial (a través do correo electrónico).
Traballos tutelados	Actividade académica desenvolvida polo profesorado, individual ou en pequeno grupo, que ten como finalidade atender as necesidades e consultas do alumnado relacionadas co estudo e/ou temas vinculados coa materia, proporcionándolle orientación, apoio e motivación no proceso de aprendizaxe. Esta actividade pode desenvolverse de forma presencial (directamente na aula e nos momentos que o profesor ten asignados a titorías de despacho) ou de forma non presencial (a través do correo electrónico).

Avaliación

	Descrición	Calificación
Traballos tutelados	O estudante presenta o resultado obtido na elaboración dun documento sobre a temática da materia, na preparación de seminarios, investigacións, memorias, ensaios, resumos de lecturas, conferencias, etc. Pódese levar a cabo de maneira individual ou en grupo, de forma oral ou escrita	50
Probas de tipo test	Constará de 40 preguntas con dúas alternativas de resposta das cales so unha é a verdadeira. O sistema de corrección será de acertos menos erros, estando o corte do aprobado en 18 para a modalidade presencial e 24 para a modalidade non presencial	50

Otros comentarios sobre la Evaluación

HABERÁ DÚAS MODALIDADES DE AVALIACIÓN:

MODALIDADE DE AVALIACIÓN PARA ESTUDANTES ASISTENTES: Terán a consideración de asistentes aqueles alumnos que asistan aun 80% das clases prácticas e teóricas si superan o 20% de non asistencias, automaticamente pasarán a modalidade non asistencial. Para aprobar a asignatura deberán ter aprobada a parte teórica e a parte práctica.

MODALIDADE AVALIACIÓN NON ASISTENTES: Exame teórico de todos os contidos da materia.

Convocatorias seguintes

As competencias non superadas, derivadas da totalidade e/ou de parte das probas/actividades obxecto de avaliación, poderán ser recuperadas na convocatoria de xullo.

Bibliografía. Fontes de información

A Bibliografía vese en versión PDF Alumno

CASADO D. (2002): *Reforma política de los servicios sociales*. Editorial CCS, Madrid.

DE EDIS.(2008)*VI Informe sobre exclusión y desarrollo social en España 2008*. Fundación Foessa, Madrid.

FANTOVA AZCOAGA, F. (2005):Manual para la gestión de la Intervención Social.CCS Madrid.

la Comunidades y Ciudades Autónomas. Tirant lo Blanch, Valencia .

la Sociedad del Bienestar 1942-1990. Ed. Hacer, Barcelona.

MATIASS (Manual de Trabajo, Información, Asesoramiento en Servicios Sociais.

Lei 11/2007, do 27 de xullo, galega para a prevención e o tratamento integral da violencia de xénero.(DOG nº 152 do 7/08/2007).

Plan galego de cidadanía convivencia e integración 2008-2011

V Plan Galego para a igualdade entre mulleres e homes 2007-2010

Revistas Recomendadas

- Revista de Trabajo Social (R.T.S.).
- Cuadernos de Trabajo Social. Escuela Universitaria de Trabajo Social. Universidad Complutense. Madrid.

Recomendacións

Asignaturas que se recomienda cursar simultáneamente

Habilidades sociais e de comunicación do traballo social/O05G220V01402

Política social/O05G220V01404

Asignaturas que se recomienda haber cursado previamente

Epistemoloxía do traballo social/O05G220V01204

Fundamentos dos servizos sociais/O05G220V01104

Introdución ao traballo social/O05G220V01105

Organización dos servizos sociais/O05G220V01205

Servizos sociais especializados I/O05G220V01304
